

Aalborg Universitet

Lysegrønne vælgere i kamp om velfærd uden indvandring

Vælgernes perspektiver ved Folketingsvalget 2019

Andersen, Johannes

Creative Commons License
CC BY-NC-ND 4.0

Publication date:
2022

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Andersen, J. (2022). *Lysegrønne vælgere i kamp om velfærd uden indvandring: Vælgernes perspektiver ved Folketingsvalget 2019*. (1. OA Udgave udg.) Aalborg Universitetsforlag. Studier i demokrati, politik og samfund

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

JOHANNES ANDERSEN

Lysegrønne vælgere i kamp om velfærd uden indvandring

Vælgernes perspektiver ved
Folketingsvalget 2019

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

JOHANNES ANDERSEN

Lysegrønne vælgere i kamp om velfærd uden indvandring

Vælgernes perspektiver ved
Folketingsvalget 2019

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

LYSEGRØNNE VÆLGERE I KAMP OM VELFÆRD UDEN INDVANDRING

Vælgernes perspektiver ved Folketingsvalget 2019

Af Johannes Andersen

Serie: Studier i demokrati, politik og samfund

Serieredaktion:

Johannes Andersen, lektor emeritus ved Aalborg Universitet,
Sanne Lund Clement, lektor ved Aalborg Universitet,
Klaus Levinsen, lektor ved Syddansk Universitet,
Henrik Kaare Nielsen, professor ved Aarhus Universitet

1. Open Access udgave

© Forfatteren og Aalborg Universitetsforlag, 2022

Grafisk tilrettelæggelse: Allan Hartmann, Omedia Grafisk

Fotos: Johannes Andersen

ISBN: 978-87-7210-777-6

ISSN: 2246-1221

Udgivet af Aalborg Universitetsforlag | forlag.aau.dk

Udgivelsen er støttet af Tidsskriftet GRUS

FAGFÆLLE-
BEDØMT

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives

INDHOLD

Forord	6
1. Om at vinde et valg	9
2. Stabilitet og en del forandring.....	17
3. Værdier og partivalg.....	23
4. De stabile i rød blok er optaget af velfærd	31
5. De røde skiftere er grønne og kæmper for velfærd	41
6. Røde der svigtes i indvandrerkritikken bliver blå	51
7. De stabile i blå blok passer på pengene.....	57
8. Indvandring flytter blå vælgere.....	65
9. Frustrationer er gode når man skal skifte fra blå til rød.....	73
10. Første gang er noget særligt.....	83
11. Vindere og tabere	91
Bilag	98
Referencer.....	101

FORORD

Formålet med denne analyse af Folketingsvalget 2019 har været at præsentere et kort, overskueligt og relativt præcist billede af, hvad der får nogle vælgere til at stemme på det samme parti som sidst, og hvad der får andre vælgere til at flytte sig til et nyt parti. Enten inden for en blok eller på tværs af blokkene. Endelig har det også været et mål at se nærmere på, hvad unge førstegangsvælgere tager udgangspunkt i, når de skal sætte deres kryds. Jeg har samtidig bestræbt mig på at gøre analysen så let tilgængelig, at de fleste med bare den mindste interesse for politik har mulighed for at være med.

Data er fra Tryghedsmåling 2020, organiseret af TrygFonden. De bygger på svar fra et repræsentativt udsnit af den voksne befolkning over 18 år (i alt 6.689 personer). Dataindsamlingen til hovedundersøgelsen er foretaget i perioden 16. juni – 13. august 2019 i samarbejde med analyseinstituttet YouGov, mens data til den opfølgende undersøgelse (i alt 2.523 personer) er indsamlet fra 17. – 22. maj 2020. Der er derudover foretaget to kontrolundersøgelser i november-december 2019. Tryghedsmåling 2020 er udformet af professor Jørgen Goul Andersen, Aalborg Universitet, konsulent Jacob Andersen, Dansk Kommunikation, og forskningschef Anders Hede, TrygFonden.

Men der er jo mennesker bag alle tallene. Levende mennesker, med hver deres fortolkning af, hvad de lægger i de svar, der er givet i forbindelse med tryghedsmålingerne, hvor svarene indsamles ved hjælp af spørgeskemaer, sammensat af entydige spørgsmål uden plads til mange nuancer og mellemregninger. Gennem samtaler med medborgere fra en masse sammenhænge har jeg fået et ret klart indtryk af, hvad der kan gøre sig gældende, når man skifter parti, og hvad der kan ligge bag. Disse indtryk har jeg sammenfattet som en intro til hvert kapitel. Så selv om det er en enkelt person der kort beskrives, er de ofte blevet til med inspiration fra flere. Og jeg bruger dem primært for at minde om, at det er konkrete mennesker man taler om, når man laver valganalyser.

Bogen har været alt for længe undervejs, men sådan går det tit. I det forløb har flere læst og kommenteret. Det gælder i første omgang Forskningsgruppen for Politisk Sociologi ved Institut for Politik og Samfund ved Aalborg Universitet. Særlig tak til Jørgen Goul Andersen for at tilvejebringe de anvendte data. I anden omgang har Lars Torpe taget godt og grundigt fat på unoder og upræcise bestemmelser. Endelig har Klaus Levinsen fra Syddansk Universitet fungeret som *fagfællebedømmer*. Tak til alle. Udgivelsen er støttet af Tidsskriftet GRUS.

Om at vinde et valg

FRA PRIORITERINGER OG HOLDNINGER TIL ET BESTEMT PARTI

På den vej hvor jeg bor, er der et hus med to lejligheder. I den øverste lejlighed bor Per med sin kone Siri. Han kører truck på et lager med foderstoffer. Han har været lidt omkring i sin tilværelse, men efterhånden er han faldet til i nogenlunde faste rammer. Det gælder også i forhold til politik og folketingsvalg. Engang stemte han på dem, han synes var pæneste. Sådan udtrykker han sig i hvert fald. Nu stemmer han socialdemokratisk. Hver gang. De har jo givet landet så meget, som han siger. Det er dem, der har givet os velfærd. Det sætter han stor pris på, ikke mindst fordi han i en periode selv har været afhængig af statens hjælp til folk, der kommer ud for udfordrende sociale situationer og begivenheder. Der er godt nok nogle udfordringer med de der indvandrere, men det er velfærden der tæller. Siger han og knytter næven, som om han lige vil understrege sin pointe. Måske betyder det også noget, at Siri er fra Thailand.

I den underste lejlighed bor to unge studerende, Frank og Bente. De er ikke kærester, men bor sammen af praktiske grunde. Hver sit værelse og et fælles alrum med køkken. Og to hylder i køleskabet til hver. Bente skal stemme for anden gang, ved folketingsvalget 2019. Første gang stemte hun på Alternativet, fordi de havde nogle stærke synspunkter, når det drejer sig om klima og miljø. Det vil hun nok ikke denne gang, for hun synes ikke rigtigt, at de er i stand til for alvor at gøre sig gældende

i de politiske slagsmål. Enten er de for vattede eller også er de for pjattede, som hun udtrykker sig. Derfor overvejer hun at stemme på Det konservative Folkeparti denne gang. Ikke fordi hun deler alle deres synspunkter, men hun er blevet overbevist om, at hvis der skal ske noget på klimaområdet, så skal nogle af de etablerede partier gå i spidsen, og her går hun og leger med tanken om, at det vil være klogt at satse på Det konservative Folkeparti. Sindige mennesker der tager klimakampen alvorligt. Ikke højroestet som Alternativet, men velovervejede og med gode argumenter. Så det er nok her, hun vil sætte sit kryds. Men hun overvejer stadig, og vil nok gøre det, til hun står i stemmeboksen.

Alle vælgere har prioriteringer og holdninger. Der er nogle spørgsmål, de synes er vigtigere end andre, når de skal stemme til et folketingsvalg. Og der er holdninger, de har lettere ved at forbinde sig med end andre. Nogen er hurtige til at beslutte sig for, hvem de vil stemme på. Andre bruger længere tid og kaster sig ud i grundige overvejelser. Nogen ved det allerede før valget udskrives, mens andre skyder beslutningen til det sidste, måske helt til det tidspunkt, hvor selve krydset skal sættes i stemmeboksen.

Resultatet er, at nogen vælgere stemmer på det samme parti som sidste gang. Andre vælgere skifter parti, internt i enten rød eller blå blok. Endelig er der vælgere, der flytter deres kryds fra et parti i den ene blok til et i den anden. Alle former for adfærd er afgørende for, om partierne kan opleve, at de har sejret eller at de har tabt.

Når bundlinjen så gøres op, kan man se, hvad det især er for prioriteringer og holdninger, der har været med til at give partier og en blok en sejr, og hvad der har været medvirkende til at give partier og en blok nederlag. Partier forsøger som regel at matche alle problemstillinger med velovervejede holdninger og synspunkter, men det er langt fra dem alle, der slår igennem hos vælgerne. Nogle har stor gennemslagskraft, andre kun begrænset. Det er målet med denne analyse af centrale sider af det danske folketingsvalg i 2019 at vise, hvad der især fik betydning.

Resultatet er allerede antydnet i titlen. Valget blev præget af halvgrønne vælgere, der især kæmpede for bedre velfærd. Hertil kan tilføjes, at de også gerne vil lægge lidt afstand til indvandring og de fremmede. Man kan også sige, at vælgere med den sammensætning af grundholdninger satte deres krydser på en sådan måde, at der efter folketingsvalget blev dannet en socialdemokratisk regering, der kunne tage over efter den venstreledede regering, der trådte til i 2015.

VALGRESULTATET 2019

Ved valget den 5. juni 2019 gik Socialdemokratiet relativt set tilbage i antallet af stemmer. Men bl.a. fordi der var flere partier opstillet i 2019 end i 2015, blev en del stemmer 'spildt' på partier, der ikke blev repræsenteret, og det betød, at partiet fik et mandat mere i 2019 end i 2015. Og da rød blok samlet gik frem i antallet af mandater, kunne Socialdemokratiet danne regering. Det samlede valgresultat fremgår af tabel 1, der indeholder en oversigt over valgresultatet 2019, sammenlignet med valget i 2015.

Tabel 1. Valgresultatet 2019 – stemmeandel og antal mandater

	ANDEL AF STEMMERNE	UDVIKLING FRA 2015	ANTAL MANDATER	UDVIKLING FRA 2015
Alternativet	3,0	-1,8	5	-4
Enhedslisten	6,9	-0,9	13	-1
Socialistisk Folkeparti	7,7	+3,5	14	+7
Socialdemokratiet	25,9	-0,4	48	+1
Radikale Vestre	8,6	+4,0	16	+8
Kristendemokraterne	1,7	+0,9	0	0
Klaus Riskær Pedersen	0,8	–	0	–
Venstre	23,4	+3,9	43	+9
Liberal Alliance	2,3	-5,2	4	-9
Det Konservative Folkeparti	6,6	+3,2	12	+6
Dansk Folkeparti	8,7	-12,4	16	-21
Nye Borgerlige	2,4	–	4	+4
Stram Kurs	1,8	–	0	–
RØD BLOK (inkl. Alternativet)	52,1	+4,4	96	+11
BLÅ BLOK	47,7	-4,6	79	-11

Til sammenligning gik Venstre frem i både andelen af stemmer og i antallet af mandater, men mistede samtidig regeringsmagten. Hvor det for Socialdemokratiet var nemt at sige, at man havde vundet valget, kneb det gevaldigt for Venstre, selv om

man selvfølgelig ikke undlod at gøre opmærksom på, at man var sejrherren i blå blok.

Valgresultatet illustrerer ganske tydeligt, at man kan gå tilbage som parti, og vinde valget, ligesom man kan opnå fremgang som parti, samtidig med at man mister magten. Man kan også gå tilbage, samtidig med at man kan glæde sig højlydt over, at andre er gået endnu mere tilbage. Der er nemlig to meget centrale bundlinjer, når valgets vindere og tabere skal gøres op:

- a. Partiets eget valgresultat
- b. Partiblokkens samlede resultat

Det er imidlertid en samlet erfaring, at partierne på skift har haft vanskeligheder ved at få de to ting til at gå op i en højere enhed, men sådan fungerer det parlamentariske system i et flerpartisystem som det danske. I topartisystemer som det amerikanske er det umiddelbart nemt at sammenfatte partiets situation, også i forhold til regeringsmagten. Det parti der får flest stemmer, får også regeringsmagten. Men her kan man så løbe ind i andre udfordringer, med skævheder i sammenhængen mellem antallet af stemmer og antallet af valgmænd, der formelt afgør valget til sidst. I et forholdstalsvalg som det danske, hvor partier opnår mandater svarende til deres relative stemmeandel, når man har set bort fra partier, der ikke opnår stemmer nok til at blive repræsenteret, betyder sammensætningen af blokkene meget for den endelige afgørelse om, hvem der kan danne regering.

VÆLGERVANDRINGER OG NYE VÆLGERE

Lidt hurtigt og smart kan man sige, at det er de vælgere, der skifter fra den ene blok til den anden, der afgør et folketingsvalg. Traditionelt er der altid en mindre gruppe vælgere, der krydser mellem blokkene. Udfordringen for partierne er i den forbindelse, at gøre den ene strøm større end den anden, for så vinder man valget.

I første omgang vil det handle om at fastholde de vælgere, der stemte på partiet ved det forrige valg. I tabel 1 kan man umiddelbart se, at det især er Alternativet, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance, der har haft problemer med at holde på vælgerne fra 2015. Det får man et endnu bedre billede af, hvis man ser på de konkrete vælgervandringer mellem partierne i tabel 1 A i bilagsdelen. Den viser, at alle partier i større eller mindre omfang både mistede vælgere fra sidst og havde problemer med at rekruttere nye vælgere.

I anden omgang vil det handle om at fastholde vælgerne inden for blokken.

Det havde især Dansk Folkeparti problemer med. Som det også fremgår af tabel 1 A i bilagene, blev der afgivet vælgere til alle de øvrige partier, herunder ikke kun til Socialdemokratiet, men også til SF og Enhedslisten. Omvendt hentede Dansk Folkeparti ikke mange vælgere fra rød blok.

Ved Folketingsvalget 2019 var stemmeprocenten 84,5, hvilket er et fald på 1,4 procent i forhold til valget i 2015. Der var således en lille vækst i antallet af såkaldte sofavælgere. Det er en gruppe, partierne kan prøve at mobilisere, men det er ikke så nemt, for denne gruppe vælgeres modvilje mod det at stemme er traditionelt så stor, at de sjældent lader sig mobilisere til at støtte op om et parti.

Endelig kommer der ved hvert valg nye vælgere på banen, som ikke har stemt tidligere, nemlig de såkaldte *førstegangsvælgere*. Dvs. primært unge vælgere, der nu er blevet så gamle, at de har ret til at stemme for første gang. Det er vælgere, der skal til for alvor at finde deres politiske ståsted. Her kan partierne gøre en del ved at fremstå med den mest energiske ungdomsprofil.

Ved folketingsvalget 2019 stemte 62 procent af vælgerne på det samme parti som i 2015. Det betyder, at 38 procent skiftede parti. Det fremgår af tabel 2, der viser vælgervandringerne. Hvis man holder fast i den pointe, at det især er vælgere, der krydser mellem blokkene, der umiddelbart kan have den største betydning for valgresultatet, så er der en overvægt af vælgere, der går fra blå til rød blok. Der er nemlig 8 procent, der tager dette spring, mens kun 3 procent foretager den modsatte bevægelse. Altså en nettogevinst på 5 procentpoint til rød blok.

Tabel 2. Vælgervandringer Folketingsvalget 2019

ADFÆRD	ANDEL I PROCENT
Stemt på samme parti i rød blok	33
Stemt på nyt parti i rød blok	12
Skiftet fra parti i rød blok til parti i blå blok	3
Skiftet fra parti i blå blok til parti i rød blok	8
Stemt på nyt parti i blå blok	15
Stemt på samme parti i blå blok	29

N: 4575. Vægtede tal. Tabellen omfatter kun vælgere, der er repræsenteret i Folketinget.

Ud fra den antagelse, at man kan vinde valget på mange måder, vil jeg på de følgende sider se nærmere på, om der er nogle gennemgående træk i holdninger, partisympatier og vurderinger, der tilsammen kan afdække den politiske profil hos de forskellige grupper. I den forbindelse vil jeg også se nærmere på deres sociale profil. Min ambition med analysen er altså at indkredse de centrale politiske holdninger, der har været medvirkende til, at vælgere har stemt på et givet parti.

Det vil jeg gøre ved at dele analysen op i følgende elementer:

- De stabile vælgere i rød blok, hvor jeg vil se på deres sociale profil, på de holdninger, de især er optaget af, og hvad for nogen politiske forslag, de mest ivrigt tilslutter sig.
- Vælgere der skifter parti internt i rød blok.
- Vælgere der skifter fra et parti i rød blok til et parti i blå blok.
- De stabile vælgere i blå blok.
- Vælgere der skifter parti internt i blå blok.
- Vælgere der skifter fra et parti i blå blok til et parti i rød blok. Dvs. de vælgere der er helt centrale for at balancen mellem de to blokke tipper.

Der er blevet talt en del om, at folketingsvalget i 2019 var et klimavalg, og at især unge vælgere har været optaget af dette perspektiv. Samtidig har flere partier højlydt lagt vægt på, at de har skærpet deres holdninger i forhold til indvandringsspørgsmål, hvilket ikke mindst ældre vælgere har været optaget af. Endelig er der også partier, de har oprustet i forhold til spørgsmål om velfærd og økonomi. Hvad og hvor meget det har betydet, ses der nærmere på i de følgende kapitler.

Som udgangspunkt for denne analyse kan det slås fast, at SF, Radikale Venstre, Venstre og Det konservative folkeparti var valgets umiddelbare vindere, mens Socialdemokratiet sammen med rød blok løb med den store gevinst, i form af retten til at danne regering. Så er rammen sat for den videre analyse.

Stabilitet og en del forandring

STABILITET OG FORANDRING ER DEMOKRATIETS VÆSEN

Ved valget i 1973 skiftede omkring 40 pct. af vælgerne parti. Det var dramatisk, og valget blev kaldt for et jordskredsvalg. Før det havde andelen af partiskiftere ligget på omkring 20 pct. Ved det efterfølgende valg i 1975 var andelen på 25 pct. af vælgerne, og siden nærmede andelen af partiskiftere sig det 'traditionelle' niveau på godt 20 pct.

Når de fleste borgere i perioden efter 1973 talte om et *jordskredsvalg*, var det for at finde et passende ord for nogle meget dramatiske bevægelser i det danske vælgerkorps, der vendte op og ned på rigtig mange ting. For nogen var disse bevægelser alt for voldsomme, og man talte ligefrem om, at det var et demokratisk problem med så store vælgerbevægelser. Det gjorde tingene alt for uoverskuelige. For andre var det et bevis på, at folkelige protester og initiativer godt kunne rummes i og få afgørende betydning for et demokrati. Også selv om der i årene umiddelbart efter var nogle udfordringer med at finde frem til en relativ stabil regeringsdannelse.

Erfaringer fra folketingsvalget i 1973 og de følgende år har altså været, at stabilitet og forandring er en del af demokratiets væsen, og at det sagtens kan rumme begge dele, samtidigt. I 1980'erne skiftede ca. 20 pct. af vælgerne parti ved folketingsvalgene. Det var en relativ stabil periode. Siden har valgene været præget af, at flere og flere skifter parti. Ved valget i 2019 skiftede næsten 40 pct. parti. Altså

dobbelt så mange som i 1980'erne. Set i det lys kan man nok bedst karakterisere folketingsvalgene i 2000'erne og 2010'erne som dynamiske valg, præget af relativt store vælgerforskydninger, mens det nok er de færreste, der ville drømme om at kalde dem for jordskredsvalg, selv om andelen af partiskiftere er på samme niveau som i 1973. Vælgerforskydninger er altså ikke lige med jordskred. De er efterhånden blevet en del af normaliteten.

Demokratisk set er vælgervandringer som nævnt en del af demokratiets væsen. Hvis borgerne skal tage stilling til en siddende regering, en ført politik eller et partis ageren, skal det selvfølgelig også være sådan, at borgeren kan skifte parti i processen. Enten fordi man vil straffe eller fordi man vil belønne en given indsats, og så er konsekvensen ikke bare vælgervandringer, men også ændringer i styrkeforholdet mellem blokkene.

Det danske demokrati er reguleret efter parlamentariske principper, og her danner en politisk leder regering, når vedkommende har et flertal bag sig. Et flertal der fremkommer gennem såkaldte dronningerunder, hvor det afklares, hvilke partier der vil pege på hvilken partileder som kongelig undersøger af, hvem der kan danne regering. En regering må altså ikke have udsigten til et flertal imod sig, når den starter sit arbejde.

Det er en proces, som vælgerne kan påvirke, netop ved enten at stemme på det samme parti som sidst eller stemme på et nyt. Uanset hvad, så er den enkelte stemme med til at tegne det flertal, der kan være bag en regering. Her kan både stabilitet og forandring gøre en forskel.

Det betyder endvidere, at det at man som parti og vælger kan tabe eller vinde netop er en del af demokratiets væsen. Og afhængigt af målestokken kan man faktisk gøre begge dele nogenlunde samtidigt, hvis udgangspunktet er et repræsentativt demokrati. Man kan vinde eller tabe som parti, som tilhænger af bestemte synspunkter, og som en vælger der føler sig mere hjemme i en blok frem for en anden.

ET VELKENDT MØNSTER

Ser man på sociale kendetegn og politiske engagement, kan man hurtigt spotte en velkendt og ret traditionel historie. Det fremgår af tabel 3 og 4, der viser de ovennævnte vælgergruppers sociale karakteristika. Hos de stabile vælgere i rød blok er kvinder og ældre overrepræsenterede, hvilket logisk nok også betyder, at pensionisterne er det.

Uddannelsesmæssigt er personer der kun har gået i grundskolen overrepræsenterede. Hos de stabile vælgere i blå blok er mænd, de ældre og personer med erhvervsfaglig uddannelse overrepræsenterede.

Tabel 3. Køn, alder, uddannelse og stabilitet i partivalg 2019 (pct).

	Stabile vælgere i rød blok	Skiftere i rød blok	Skiftere fra parti i rød til blå blok	Skiftere fra parti i blå til rød blok	Skiftere i blå blok	Stabile vælgere i blå blok
KØN						
Kvinde	35	14	3	8	14	26
Mand	30	10	3	8	17	31
ALDER						
18-31 år	29	16	4	11	15	25
32-44 år	33	14	3	7	16	27
45-59 år	30	11	3	9	17	30
60-74 år	37	11	3	7	12	31
75+ år	35	1	2	3	17	43
UDDANNELSE						
Grundskole	36	11	4	9	13	27
Studentereksamen	26	17	5	11	14	26
Erhvervsfaglig uddannelse	31	9	2	9	17	32
Kort el. mellemlang vid. udd.	34	15	3	6	14	28
Lang videregående udd.	34	16	3	8	14	25
ERHVERV						
Arbejdere	31	13	3	10	15	29
Funktionærer	31	11	3	8	16	31
Selvstændige	27	9	5	4	23	33
Pensionister m.m.	36	12	4	8	14	27
Gennemsnit	33	12	3	8	15	29

N: min. 4572

Dem der skifter parti i rød blok, er overrepræsenteret hos kvinder, de unge, vælgere med studentereksamen og vælgere med længere videregående uddannelser. Hos skiftere i blå blok er det de midaldrende og lidt yngre mænd, gerne med erhvervsfaglig uddannelse, der er overrepræsenterede. Dertil kommer de selvstændige, men de udgør kun en lille gruppe i det samlede billede. Når kvinder er overrepræsenterede hos både de stabile og de skiftende vælgere i rød blok hænger det sammen med, at kvinder generelt er overrepræsenterede i rød blok

Hos den lille gruppe af vælgere der skifter parti fra rød til blå blok, er det vanskeligt ud fra denne undersøgelse at identificere særlige sociale kendetegn. Muligvis fordi

der netop er tale om en lille gruppe. Hos gruppen der går den anden vej, er det lidt lettere. Her er det nemlig de unge, vælgere med studentereksamen og arbejdere der er overrepræsenterede. Og her er det bemærkelsesværdigt, at der er lige mange mænd og kvinder, der skifter den vej.

Samlet genfinder man altså den gode, gamle historie, der fortæller at de ældre kvinder er relativt stabile i rød blok og de ældre mænd er det i blå blok, mens de unge har lettere ved at skifte parti, også mellem blokkene. Her hjælper studentereksamen en del på vejen til nye partier.

POLITISK INTERESSE BETYDER IKKE MEGET

Tages der udgangspunkt i vælgernes politiske engagement, er det bemærkelsesværdigt at den politiske interesse ikke gør den store forskel hos de stabile vælgere i hverken rød og blå blok. Man ville måske forvente, at der især hos de stabile ville være stor politisk interesse, fordi denne gruppe kan opfattes som en af de solide støtter i samfundet, men det holder altså ikke. Stabilitet kan altså være forbundet med både et engagement og en mangel på samme. Hos skiftere i rød blok er de interesserede overrepræsenterede, mens det er vælgere der ikke er interesseret i politik, der er overrepræsenteret hos dem, der skifter fra blå til rød blok. Billedet er set tidligere, og det viser generelt, at den politiske interesse ikke gør den helt store forskel. Det fremgår af tabel 4.

Tabel 4. Politisk interesse, engagement og stabilitet i partivalg 2019 (pct).

	Stabile vælgere i rød blok	Skiftere i rød blok	Skiftere fra parti i rød til blå blok	Skiftere fra parti i blå til rød blok	Skiftere i blå blok	Stabile vælgere i blå blok
POLITISK INTERESSERET						
Meget eller noget	33	13	3	7	15	29
Kun lidt og slet ikke	32	10	4	11	15	28
FORHOLD TIL PARTIET						
Partitilhænger	43	7	2	2	10	37
Ikke partitilhænger	23	17	5	13	20	22
BESLUTNINGSTIDSPUNKT						
I valgkampen	22	17	5	12	23	20
Før valgkampen	42	8	2	5	9	36
Gennemsnit	33	12	3	8	15	29

N: min. 4535

Så er det statistisk set langt mere interessant at se nærmere på, hvordan man relaterer sig til et givet parti, hvad man også kan se af tabellen. Partitilhængere er ikke overraskende overrepræsenterede hos de stabile vælgere, mens vælgere der ikke opfatter sig som partitilhængere er flittige til skifte. Samlet set er 40 pct. af vælgerne tilhængere af et bestemt parti, mens 60 pct. ikke er det, og denne andel er voksende, så det er en meget vigtig gruppe at påvirke, hvis man skal vinde et valg.

Endelig viser tabellens tal for beslutningstidspunkt, at valgkampen faktisk er et oplagt tidspunkt for partierne at gå på jagt efter nye vælgere, og at det rent faktisk er muligt at flytte vælgere med en god offensiv i valgkampen.

Sat på spidsen er det de ældre vælgere, der sikrer stabiliteten. Mindst 50 pct. af vælgere over 60 år er partitilhængere og knapt 70 pct. af dem ved før valgkampen, hvem de vil stemme på. Mere stabilt kan det næsten ikke blive. Samtidig er det de unge og yngre vælgere, der sikrer dynamikken. Her er andelen af partitilhængere under 40 pct., og mere end 55 pct. af dem fandt først deres parti i løbet af valgkampen.

Sådan ser det generelle mønster ud, men der kan jo hele tiden komme konkrete forstyrrelser ind over. som kan medvirke til at røkke de stabile vælgere, og motivere de dynamiske vælgere til at stemme på samme parti igen – og måske også igen. Forhold der pludselig kan øge andelen af partiskiftere – eller stabile vælgere. Men det må tiden vise.

Det er som nævnt også en pointe, at forskelle i politisk interesse ikke gør den helt store forskel. De politisk interesserede partitilhængere følger uden tvivl med i valgkampen, men det er formodentlig især for at få et indtryk af, hvor dårligt eller hvor godt de forskellige partier klarer sig. De kan så godte sig, hvis deres parti ser ud til at klare sig godt, eller frygte det værste, hvis det klarer sig rigtigt dårligt.

Dertil kommer de knapt 7 pct. af vælgerne, der er førstegangsvælgere. De er i sagens natur nye på banen, og dermed også med til at give det politiske system dynamik. 60 pct. af dem opfatter sig selv som vælgere uden et partitilhørsforhold, og 70 pct. af dem beslutter sig i løbet af valgkampen for, hvor de skal sætte deres kryds. Ikke sjældent med god støtte fra de forskellige valg-test, man kan tage på diverse nyhedsmediers digitale platforme. Fulgt til dørs af kammerater, lærere, forældre osv. Første gang er altid noget særligt, fordi det netop er *første gang*.

Værdier og partivalg

VÆLGERNES IDENTITET

De politiske partier og deres mange kandidater er meget bevidste om og optaget af, at der på den ene side er stabile vælgere, man ikke må skuffe, og på den anden side vælgere, det er muligt at påvirke på en sådan måde, at de skifter parti. Enten internt i den blok man tilhører, og så er gevinsten ikke den helt store i forhold til regeringsdannelsen, eller mellem blokkene, og så er det, at man for alvor kan gøre en forskel, når regnebrættet skal gøres op, og der skal udpeges en regering.

Nogle vælgere er forankret i et bestemt politisk univers eller en bestemt værdiorientering, med tilhørende identifikation af et givet politisk parti, som man føler sig i balance med. Man kalder sig selv for *socialdemokrater*, *SF'ere*, *venstremænd* eller *konservervative*. For dem er der tale om en politisk identitet, der også indeholder overvejelser om et passende parti. Her går politisk og personlig identitet meget ofte op i en højere enhed i form af en selvforståelse af at tilhøre en bestemt gruppe, i hvilken bestemte værdier og politiske partier er helt fundamentale. Og her er stabilitet i partivalg en værdsat kvalitet.

Andre vælgere er forankret i et noget bredere politisk univers, hvor man karakteriserer sig selv som enten *højreorienteret* eller *venstreorienteret* – eller noget midt i mellem. Her er politiske værdier ikke knyttet op på bestemte partier, men har mere karakter af et tilhørsforhold til de politiske blokke. Det betyder også, at

den politiske identitet er forankret i lidt bredere perspektiver, og måske også på en gang kan rumme både højre- og venstreorienterede elementer. Her vil partivalg eller politiske standpunkter blive besluttet og afklaret løbende. Nogle gange er man på linje med et af de store partier i blokkene, mens man andre gange er lidt mere utålmodig eller krævende og finder måske frem til et af de mindre partier, der har valgt at gøre lige netop den pågældende sag til en mærkesag. Her er skift mellem partier inden for blokkene således ret almindelige. Måske også på tværs af blokkene.

Endelig er der vælgere, der ikke orienterer sig i relation til politiske værdier, men alene i forhold til konkrete politiske eller sociale spørgsmål. Det kan være et forsvar for gamles behov i forhold til besparelser på ældreområdet. Det kan være en vilje til at give unge bedre uddannelsesmuligheder. Det kan være en kritik af indvandringen, som man opfatter som en trussel mod den nationale egenart eller kultur. Det kan være et engagement i klima- og miljøpolitiske spørgsmål, hvor man gerne vil lægge afgifter på flyrejser. Her er det de enkelte politiske spørgsmål eller problemstillinger, der står i centrum, og som bestemmer hvilket parti, der opfattes som værende bedst i stand til at forsvare bestemte interesser. Da man er optaget af selve sagen, tænker man ikke så meget over, om der er tale om et skifte mellem blokkene eller ej. Her støtter man det parti, der forsvare den givne sag eller holdning bedst. Derfor vil skift mellem partier på tværs af blokkene formodentlig være ret almindelige hos disse vælgere.

POLITISKE VÆRDIER OG PARTIVALG

Man opererer traditionelt med to værdidimensioner i relation til de danske vælgere. For det første den *traditionelle højre-venstre orientering*, baseret på holdninger til ulighed, velfærdsstat og markedets muligheder og begrænsninger. En dimension der er funderet i bonde- og industrisamfundets sociale modsætninger og relativt stærkt markerede politiske interesser. De venstreorienterede formodes i den forbindelse at være tilhængere af progressiv beskatning, lige økonomiske vilkår for alle, og en stærk og velfungerende velfærdsstat, hvorimod de højreorienterede formodes at være optaget af at give markedet optimale muligheder for at rammesætte samfundsudviklingen, hvorfor de ikke hælder så stærkt til progressiv beskatning, til lige økonomiske vilkår eller til velfærdsstaten.

Den anden værdidimension tager udgangspunkt i nyere værdipolitiske spørgs-

mål, der reflekterer, at samfundet i de sidste 40-50 år har udviklet sig i en mere individualistisk retning, hvor industrisamfundets kollektive interessekamp nedtones. I dette værdiunivers formodes de venstreorienterede at lægge vægt på, at individet får de bedste udviklings- og udfoldelsesmuligheder i givne, dynamiske fællesskaber, mens de højreorienterede formodes at være mere optaget af stabilitet og vækst, og derfor går ind for hårdere straffe, og for opretholdelse af lov og orden.

Tabel 5. Centrale politiske holdninger, der indgår i værdipolitiske polariseringer, pct. 2019

	HOLDNINGER	PCT.
Den traditionelle højre-venstre skala: Fordelingspolitik	Andel enige i at høje indtægter burde beskattes hårdere	52
	Andel enige i at i politik bør man stræbe efter at skabe alle de samme økonomiske vilkår	41
	Andel enige i at staten har for lidt kontrol med de private investeringer	39
Den moderne højre-venstre skala: Værdipolitik	Andel enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel mod vores nationale egenart	52
	Andel enige i at den økonomiske vækst bør sikres, også selv om det kommer i strid med miljøinteresser	27
	Andel enige i at voldsforbrydelser bør straffes hårdere end i dag	78
Klima- og miljøpolitiske spørgsmål	Andel enige i, at der bør indføres klimaafgifter på flyrejser	51
	Andel enige i, at der bør indføres klimaafgift på oksekød	29
	Andel uenig i, at snakken om menneskeskabte klimaproblemer er vildt overdreven	58

Respondenterne bliver spurgt, i hvilken udstrækning de er enige eller uenige i de givne synspunkter. De kan svare: 1. Helt enig, 2. Delvis enig, 3. Hverken enig eller uenig, 4. Delvis uenig, 5. Helt uenig, 6. Ved ikke. Svarerne i 1 og 2 lægges sammen, og omfatter dem der er *enige* i synspunktet. Svarerne i 3, 4 og 5 lægges sammen, og omfatter altså alle dem, der *ikke er enige*. Endelig er 'ved ikke' svarerne taget ud af undersøgelsen som *missing values*.

Sådanne værdipolitiske spørgsmål kan kobles sammen med globale perspektiver, hvor de venstreorienterede formodes at være positive overfor globalisering, formodes at gå ind for at hjælpe fattige i den 3. verden og formodes at se positivt på indvandring, mens de højreorienterede ønsker stop for indvandring, vil nedprioritere hjælp til den 3. verden og i øvrigt i relativ stor udstrækning går ind for at forsvare det, man kalder for 'danske værdier'.

Endelig fylder klima- og miljøspørgsmål mere og mere af det politiske univers. Mange melder sig under fanerne som miljø- eller klimaaktivister, ofte uafhængigt af, hvordan de eksempelvis forholder sig til de to andre politiske værdidimensioner. Derfor taler man også om en klimadimension som en tredje dimension i det værdipolitiske univers.

I forbindelse med analyser af vælgerholdninger og partivalg, er der tradition for at vælge nogenlunde de samme spørgsmål til at belyse de ovennævnte værdier. Nogle af dem er angivet i tabel 5. Når man har to eller flere spørgsmål laver man nogle gange en statistisk faktoranalyse for at se, om de afspejler en eller flere latente holdninger, der fungerer som grundholdninger, når respondenterne skal vurdere konkrete udsagn. En faktoranalyse er altså en undersøgelse af, i hvilken udstrækning forskellige konkrete udsagn trækker på en fælles grundholdning. Eksempelvis i hvilken udstrækning konkrete holdninger til skattepolitik og ulighed trækker på en given økonomisk grundholdning, forankret i den traditionelle højre-venstre skala.

I denne sammenhæng viser en faktoranalyse af de ovennævnte spørgsmål, at højre-venstreorienteringen kan identificeres i alle tre grupper af spørgsmål. Derfor er de i det følgende brugt som et mål for, hvilke holdninger der har betydet noget for hhv. de stabile og de dynamiske vælgere. Jeg har lavet tre indekser, der hver identificerer de tre nævnte holdninger, og brugt dem til at lave gennemsnitsberegninger, for at placere dem i relation til hinanden. Og her skal det understreges, at gennemsnitsberegninger først og fremmest er nogen man bruger til at sammenligne på tværs. De siger nemlig ikke noget om procentfordelinger i befolkningen.

Tabel 6. Vælgeres politiske værdier og holdninger 2019.
Gennemsnitsberegninger 0,00-3,00

ADFÆRD	FORDELINGST-POLITIK	VÆRDI-POLITIK	KLIMA-POLITIK
Stemt på samme parti i rød blok	1,12	0,48	0,99
Stemt på nyt parti i rød blok	1,04	0,36	1,07
Skiftet fra parti i rød blok til parti i blå blok	0,91	0,95	0,66
Skiftet fra parti i blå blok til parti i rød blok	1,08	0,78	0,84
Stemt på nyt parti i blå blok	0,84	1,18	0,63
Stemt på samme parti i blå blok	0,82	1,10	0,55
Førstegangsvælgere	0,86	0,52	0,86
Gennemsnit	0,97	0,79	0,80

N: min. 4987

En oplagt antagelse i den sammenhæng kunne være, at vælgere der er stabile

eller skifter internt i rød blok, deler nogenlunde de samme synspunkter i de tre højre-venstre dimensioner. Tilsvarende partierne i blå blok. Og så ligger dem der skifter mellem blokkene midt mellem de to yderpositioner. Gør de ikke det, kan det hænge sammen med, at der er områder, der engagerer mere end andre. Resultaterne af gennemsnitsberegningerne for de forskellige vælgergrupper, med udgangspunkt i tre indekser, indeholdende de ovennævnte spørgsmål, er vist i tabel 6. Som sagt kan de kun bruges til at sammenligne med.

Tabellen viser i første omgang, at der er mindst polarisering i forhold til fordelingspolitik, og størst i forhold til værdipolitik, opgjort efter afstanden fra det laveste til det højeste niveau. Det er altså på det sidstnævnte område, uenighederne er størst. De klimapolitiske spørgsmål ligger midt i mellem. Man kan få et godt billede af forskellene i de tre figurer i et bilag til denne bog.

I første omgang kan man ud fra tabel 6 konstatere, at der er relativ udbredt konsensus, når det drejer sig om fordelingspolitikken. De stabile i rød blok ligger højest, og de stabile i blå blok ligger lavest. Fulgt af de interne skiftere. Det bemærkelsesværdige i denne sammenhæng er, at dem der skifter fra blå til rød blok, er meget enige med de stabile vælgere i rød blok. . Der er kort sagt nogle velfærdspolitiske spørgsmål, der har engageret dem, der skifter fra blå til rød blok.

Førstegangsvælgerne ligger lidt under gennemsnittet i fordelingspolitik. De er altså en anelse mere højreorienterede end resten af befolkningen, når det drejer sig om velfærds- og fordelingspolitik.

Når det drejer sig om værdipolitikken, er uenighederne større, men de betyder åbenbart noget meget forskelligt for de forskellige vælgere. De stabile i rød blok ligger markant lavere end de stabile i blå blok.

Det laveste og højeste niveau finder man imidlertid hos de to grupper, der skifter parti internt i blokkene. Her kan man tale om en markant polarisering, med de røde skiftere i den laveste og de blå skiftere i den højeste ende. Det skyldes, at disse vælgere især er optaget af værdipolitiske spørgsmål, og hvor markante holdninger kan få dem til at flytte rundt internt i blokken.

Derimod betyder de værdipolitiske holdninger tilsyneladende mindre for de vælgere, der skifter fra blå til rød blok. De ligger lige på gennemsnittet, så samlet set er det næppe herfra, dynamikken får næring.

Her ligger førstegangsvælgerne markant under gennemsnittet, og er med andre ord noget mere venstreorienterede end resten af befolkningen i værdipolitiske spørgsmål. Deres niveau er tæt på niveauet hos de stabile vælgere i rød blok.

På det klimapolitiske område kan man også konstatere en vis polarisering. De mest venstreorienterede skifter parti internt i rød blok, mens de mest højreorienterede stemmer på samme parti i blå blok. Også her er de vælgere, der krydser over fra blå til rød blok relativt mere venstreorienterede end vælgerne i blå blok. Også selv om de ligger tæt på gennemsnittet.

Førstegangsvælgerne er relativt mere venstreorienterede end resten af befolkningen i klimapolitikken, men ikke mere, end at de ligger på niveau med de vælgere, der krydser over fra blå til rød blok.

VEJEN TIL ET KRYDS

Umiddelbart kan man konstatere, at den største polarisering ved valget i 2019 kan lokaliseres i værdipolitikken. Det er altså her, man finder de største uenigheder. Men om det også er det, der afgør folketingsvalget, skal undersøges nærmere i det følgende. Det vil ske med udgangspunkt i nogle af de konkrete vurderinger, der blev præsenteret i tabel 5. De skal så kobles sammen med de forskellige vælgersegmenter, så man mere præcist kan se, hvor meget de konkrete problemstillinger og holdninger har betydet for dem, i deres vej til at sætte krydset. Med den relativt høje stemmeprocent kan man i hvert fald konstatere, at de fleste fandt vejen.

De stabile i rød blok er optaget af velfærd

HOLGER ER EN AF DE RØDE

Holger praler jævnligt med, at han er en af 'de røde'. I praksis vil det sige, at han er *socialdemokrat*, og har været det altid i sit voksne liv. Han er altså en af dem, der går ind for mere lighed og flere rettigheder til de svagest stillede. Han er ekstra begejstret, når rød blok går frem ved folketingsvalg og Socialdemokratiet kan danne regering. Så er tingene ifølge Holger 'normale' igen.

Holger er gift med Anne-Margrethe, og hun er også socialdemokrat. Hun er imidlertid ikke helt så stærk i troen som Holger. I 2005 stemte hun på SF. Hun kunne nemlig ikke klare Mogens Lykketoft som leder af partiet. Hun syntes han var ynkelig, og havde samtidig ondt af ham. Men hun ville altså ikke stemme på ham. Så blev det i stedet Holger K. Nielsen, der fik stemmen. Men hun sagde ikke noget om det til den 'rigtige' Holger, altså hendes mand.

Holgers far var mejerist, dvs. en af de første industriarbejdere på landet. Holger voksede op i et lille hus, i nærheden af mejeriet. Han blev tit drillt, og han oplevede næsten dagligt, at han kom i anden række. Ikke bare i skolen, men også til fodbold og når han kom hen i Brugsen. Der var et eller andet i hans situation, som han ikke kunne sætte ord på, da han var barn. Men langsomt voksede hans indædte frustrationer til en bevidsthed om, at han var søn af en arbejder, og dermed en af de små i samfundet. Også ude på landet, hvor der ellers var nok af bønder, der heller

ikke klarede sig for godt. Men arbejderne kom altid i anden række. For dem var der kun et svar på ydmygelserne, og det var sammenhold og opgøret med ulighed og forskelsbehandling.

Holger kom i lære som klejnsmed i den nærmeste købstad, og her lærte han betydningen af at have sin fagforeningsbog i orden. Den var en vigtig nøgle til fællesskab, også selv om han bare var i lære. Som udlært kæmpede han om at få fast arbejde. Det fik han i perioder, men han oplevede også længere perioder som arbejdsløs. Så brugte Holger en del tid på fagforeningen. Snakkede med andre arbejdsløse og med ansatte på fagforeningen, og han fik mere og mere forståelse for vigtigheden af at bakke op om *bevægelsen*, som de alle sammen indforstået kaldte enheden af et regeringsbærende Socialdemokrati og en stærk fagforening.

Efter nogle år fik Holger fast arbejde på øens store og relativt nye skibsværft, hvor man byggede større og større containerskibe til den globale verdenshandel. Han blev tillidsmand, og var en af dem, der både kunne opnå gode resultater for arbejderne og samtidig sætte folk i egne rækker på plads, hvis de ikke lige rettede ind efter linjen. Det gav respekt, både hos ledelsen og kammeraterne.

Holger og Anne-Margrethe flyttede efter nogle år i en mindre lejlighed i et nybygget parcelhus, i nærheden af værftet. Her mødte man også en del af kammeraterne i hverdagen. Anne-Margrethe arbejder nu som SOSU-assistent på det kommunale plejehjem. Også hun blev tillidsmand. Der blev jævnligt udvekslet masser af erfaringer hen over spisebordet, mens deres to drenge mere eller mindre interesseret hørte på.

Det gik godt for den lille arbejderfamilie. Der var overskud, både økonomisk og mentalt. En dag fik Holger, til Anne-Margrethes store overraskelse, lyst til at synge, og så meldte han sig ind i Arbejdernes Sangkor, der i 2007 fejrede 100-års jubilæum. Også her var han en af dem der var god til at organisere, når traditionerne skulle holdes ved lige, og der skulle løftes til og fra.

Da værftet lukkede, oplevede Holger igen en kort periode som arbejdsløs. Men der kom hurtigt nye fabrikker ind på det nedlagte værftsområde, og her blev der også plads til Holger. Da han blev foreslået som tillidsmand, takkede han 'nej', og bad om, at en anden tog over. Han syntes ligesom at han havde ydet sit til *bevægelsen*.

Holger og hans familie har fået det bedre og bedre, siden han stod i lære som klejnsmed. Men han synes stadig, der er masser at kæmpe for. Uligheden er stadig alt for stor, og så synes han også, at det kniber noget med velfærden. Når nu det går bedre og bedre, så skal der også være noget til eksempelvis de gamle. Nu er Anne-

Margrethes mor kommet på plejehjem, og det synes Holger ikke er noget at prale af. Derfor bliver han ved med at stemme på Socialdemokratiet. Han ved også godt, at de ikke kan gøre noget uden De radikale, og det huer ham ikke. De er lidt for løse i fugerne, også når det drejer sig om de fremmede. Men han håber bare, at Mette kan tage kampen for ham og for bevægelsen. Derfor stemmer han også socialdemokratisk, næste gang der er valg. Stensikkert.

DE STABILE RØDE OG KAMPEN FOR VELFÆRD

33 pct. af de vælgere, der også stemte ved folketingsvalget i 2015, er ved valget i 2019 stabile røde vælgere. De stemmer altså på det samme parti som i 2015. Dengang var andelen 29 pct., så der er relativt set flere stabile røde vælgere denne gang. Det er med til at give fremgang for SF og Radikale Venstre, og sikre status quo hos Enhedslisten og især hos Socialdemokratiet. For Alternativet er det dog ikke nok til at undgå et tab.

Der er vist en tabel over vælgervandringer i bilaget til denne bog, og den viser at Socialdemokratiet fastholdt støtten fra 19,7 pct. af de *erfarne vælgere*. Jeg bruger udtrykket 'erfarne vælgere' til at angive, at det er vælgere, der også stemte ved det forrige valg, altså ved mindst to valg. Og når jeg skriver, at Socialdemokratiet fastholder støtten fra 19,7 pct. af de erfarne vælgere, så er det altså 19,7 pct. af alle de vælgere, der har stemt både i 2015 og 2019. Det vil sige, at førstegangsvælgere ikke indgår i dette regnskab, hvad de selvfølgelig gør i det samlede valgresultat. Enhedslisten fastholdt 6,5 pct. af de erfarne vælgere, mens Alternativet kun kunne holde på 1,1 pct.

De stabile røde vælgere er først og fremmest optaget af velfærdsstatens indretning og aktiviteter. De orienterer sig i politik primært ud fra den traditionelle højre-venstre polarisering. Det får man et godt indtryk af, når man ser på de emner, som de stabile røde vælgere finder, er meget vigtige. Det fremgår af tabel 7. Det skal selvfølgelig understreges, at en ting er, at man synes at området er vigtigt. Noget andet er, hvilken holdning man støtter. Eksempelvis er flygtninge- og indvandrerpolitikken et område, som både de indvandrerkritiske og de indvandrerpositive kan finde er vigtigt, selv om de er stærkt uenige. Andre områder har mere karakter af, at her ønsker man virkelig at gøre noget, eksempelvis når det drejer sig om at modvirke ulighed eller gøre noget ved klimaet.

De stabile vælgere i rød blok ligger markant over gennemsnittet på alle velfærdsområder. Derimod ligger de på gennemsnittet, når det drejer sig om den anden side af fordelingspolitikken, nemlig skattepolitik. I værdipolitikken ligger de under gennemsnittet, både når det drejer sig om kriminalitet og flygtninge og indvandrere. Endelig ligger de markant over gennemsnittet i klimapolitik og miljøpolitik. Det fremgår af tabellens to sidste rækker.

Internt i den stabile røde blok, er der markante forskelle på de forskellige partiers vælgere. Alternativets stabile vælgere er ikke overraskende især optaget af klima- og miljøpolitikken. Et perspektiv, der har været dette partis adelsmærke siden starten.

Tabel 7. Den stabile røde bloks prioritering af politiske emner.
Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI-POLITIK		KLIMA-POLITIK	
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaler og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Alternativet	17	43	10	50	23	3	27	93	90
Enhedslisten	36	76	44	68	34	20	53	63	58
SF	20	48	39	54	17	17	18	47	42
Socialdemokratiet	42	44	52	69	24	30	30	38	30
Radikale Vestre	11	18	10	37	12	3	34	50	39
Stabile vælgere i rød blok	36	48	45	65	25	24	34	46	39
Totalt for alle erfarne vælgere	29	28	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 950

Enhedslistens stabile vælgere er især optaget af at modvirke ulighed, klima- og miljøpolitik, tæt fulgt af flygtninge- og indvandrerpolitikken, hvor de især forsvare en indvandrervenlig linje. Endelig er de også optaget af skattepolitik, formodentlig fordi den kan spille en vigtig rolle i kampen mod ulighed. SF's stabile vælgere ligger

tæt på eller noget under gennemsnittet i forhold til alle politikområder.

Socialdemokratiets stabile vælgere ligger over gennemsnittet på en række konkrete velfærdspolitiske områder, ikke mindst når det drejer sig om pensions- og tilbagetrækningspolitikken. Partiet har kort sagt haft held med at markedsføre den nedslidte Arnes interesser i forhold til partiets stabile vælgere, hvilket ikke er nogen overraskelse. Derimod ligger man under gennemsnittet, når det drejer sig om opgøret med ulighed. Det er altså den konkrete velfærdspolitik og ikke grundlæggende principper, der står stærkt hos Socialdemokratiets kærnevælgere.

Det er også bemærkelsesværdigt, at når det drejer sig om indvandringspolitik og klima- og miljøpolitik, ligger partiets stabile vælgere under gennemsnittet i rød blok. Og når det drejer sig om indvandrerpolitikken ligger man markant under det samlede gennemsnit. Så selv om Socialdemokratiet op til valget 2019 havde foretaget en markant drejning i retning af en strammere udlændingepolitik, var det altså ikke noget, der slog an hos partiets stabile vælgere.

Endelig viser Radikale Venstres stabile vælgere et relativt begrænset engagement i fordelingspolitikken, mens de ligger over gennemsnittet for i klimapolitikken, men stadig langt fra de mest engagerede på venstrefløjen.

Det generelle mønster for de stabile vælgere i rød bloker altså, at Socialdemokratiets stabile vælgere er optaget af fordelingspolitik, mens de øvrige partiers stabile vælgere også er optaget af klimapolitik og i enkelte tilfælde også af værdipolitikken. Sammenlignet med landsgennemsnittet ligger rød bloks stabile vælgere markant over, når det drejer sig om fordelingspolitik og klimapolitik.

DEN RØDE ENIGHED ER RET STÆRK

Holdninger til konkrete forslag og prioriteringer viser straks interessante uenigheder. Når det drejer sig om fordelingspolitikken, er spørgsmål om lighed ikke rigtigt noget for Radikale Venstres vælgere. Eller i hvert fald kun for knapt halvdelen af dem. For venstrefløjspartierne er der derimod nærmest fuldt hus. Stort set alle finder, at høje indtægter bør beskattes hårdere, og uligheden i Danmark stadig er for stor. Det fremgår af tabel 8, der viser vælgernes holdninger til udvalgte politiske holdninger og udfordringer.

Her er det interessant at se, at Socialdemokratiets vælgere er mest enige med venstrefløjen. Omkring 70 pct. af dem er enige i de to ovennævnte holdninger. Her

ligger man langt over landsgennemsnittet for de to udsagn, som i begge tilfælde er på 54 pct. af alle de erfarne vælgere. . Derimod ligger Socialdemokratiets vælgere under gennemsnittet for rød bloks stabile vælgere, men der er stadig tale om en markant interesse for mere velfærd og lighed.

Tabel 8. Den stabile røde vælgers politiske holdninger.
Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaafgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Alternativet	82	75	2	4	80	96
Enhedslisten	92	91	14	21	76	82
SF	78	86	21	24	70	71
Socialdemokratiet	70	75	46	48	57	53
Radikale Vestre	49	46	16	15	67	68
Stabile vælgere i rød blok	74	77	34	37	63	63
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	51	47

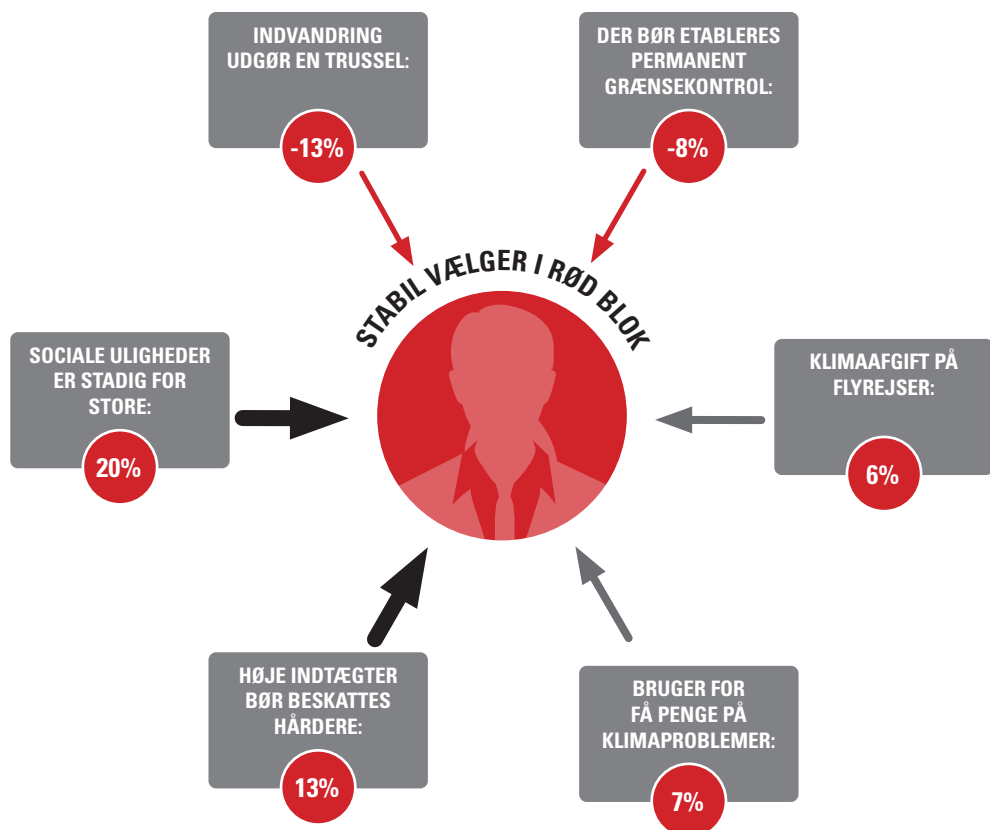
N: min. 1357

Under alle omstændigheder ligger Socialdemokratiets vælgere tættere på venstrefløjens end på de radikales. Socialdemokratiet har altså i valgkampen haft succes med at fastholde en stor del af sine egne vælgere med en relativ rød fordelingspolitisk profil.

Socialdemokratiet har samtidig lagt sig på en mere indvandrerkritisk linje Her deles vandende noget. Godt hver tredje vælger i den stabile røde blok finder, at indvandrere udgør en trussel, og at man skal have permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse. Det niveau overgås af Socialdemokratiets vælgere, med deres niveau på hhv. 46 og 48 pct. For de øvrige partier i rød blok ligger niveauet meget lavt, hvilket trækker gennemsnittet ned. Men det er bemærkelsesværdigt, at det er under halvdelen af de stabile socialdemokratiske vælgere, der deler partiets indvandrerkritiske linje. Det er altså begrænset, hvad partiet har opnået her i forhold til den faste kerne.

På klimafronten ligger finder 63 pct. af de stabile røde vælgere, at der bør indføres klimaafgifter på flyrejser og at der bør bruges flere penge på at løse klimaproblemer. At venstrefløjspartiernes og de radikales vælgere ligger højt her, er ikke den store overraskelse. Armlægning med klima- og miljøudfordringer har længe været en del af disse partiers politiske profil. I forlængelse heraf er det straks mere bemærkelsesværdigt, at over halvdelen af Socialdemokratiets vælgere er med på den grønne bølge. Endda på et niveau, der ligger over gennemsnittet for samtlige vælgere.

Figur 1: Forudsagte sandsynligheder for at vælgere med givne holdninger er stabile vælgere i rød blok. (Binær logistisk model - vægtet)

Bundlinjen er altså, at for de stabile røde vælgere, inklusive Socialdemokraternes, har fordelingspolitikken og klimapolitikken været i centrum, mens værdipolitiske spørgsmål med fokus på bl.a. indvandring har været nedprioriteret. Også hos de Socialdemokratiske vælgere, om end på et relativt højt niveau. Et niveau der imidlertid ligger markant under holdningerne hos Venstres stabile vælgere, hvilket vil fremgå af de følgende sider. Det er altså ikke de stabile socialdemokrater, der er blevet fanget ind af Socialdemokratiets nye 'faste' indvandrerpolitik.

HOLDNINGER DER BEKRÆFTER

Hvis man bruger de ovennævnte holdninger i en model, med henblik på at afdække sandsynligheden for, at man er en af de stabile vælgere i rød blok, så bekræftes den ovennævnte pointe. Hvis man finder, at høje indtægter bør beskattes højere, så er der 13 pct. større sandsynlighed for, at man så tilhører en af de stabile røde vælgere. Og den er 20 pct. større, hvis man er enig i, at uligheden stadig er for stor. Det fremgår af figur 1, der netop viser de *forudsagte sandsynligheder* for at være en stabil rød vælger.

Når man arbejder med det, der i statistikken kaldes for forudsagte sandsynligheder, så drejer det sig om identifikation af sammenhænge. I dette tilfælde mellem forskellige holdninger. Der tales altså ikke om *kausalitet*, men netop om *korrelation*, dvs. om sammenhænge. Hvor pointen er, at hvis man har en given holdning, så er der så og så stor sandsynlighed for, at man også deler en anden given holdning. I denne analyse altså sammenhængen mellem at mene, at uligheden fortsat er for høj, og det at være en stabil vælger inden for rød blok. Beregningen siger ikke noget om årsag og virkning. Måske er det fordi man finder, at uligheden er høj, at man stemmer på det samme parti i rød blok. Men det kan også være, at fordi man er en stabil vælger i rød blok, så finder man også, at uligheden er for høj. Beregningen siger altså noget om sammenhænge.

Figuren viser endvidere, at indvandrerkritiske holdninger trækker ned. Det vil sige, at hvis man finder, at indvandrere udgør en trussel mod den danske kultur, så er der 13 pct. mindre sandsynlighed for, at man er en af de stabile vælgere i rød blok. Og der er 8 pct. mindre sandsynlighed for det, hvis man går ind for en permanent grænsekontrol mellem den dansk-tyske grænse.

Når det drejer sig om klimaholdninger, er der hhv. 6 og 7 pct. større sandsynlighed for, at man tilhører en stabil vælger i rød blok, hvis man deler et af de to udsagn, der

er med i denne undersøgelse. Det er altså en positiv holdning for stabile vælgere i rød blok, men ikke med samme gennemslagskraft som de fordelingspolitiske holdninger.

De stabile i rød blok følger altså de klassiske spor i fordelingspolitikken, og topper lidt ovenpå med klimapolitikken. Værdipolitikken optager dem også, men på en måde, der går imod de perspektiver, der historisk set har været dominerende.

De røde skiftere er grønne og kæmper for velfærd

PÅ CYKEL MELLEM VELFÆRD OG KLIMA

Annemette cykler hver dag til skolen, hvor hun underviser. Der er 5 km., og dem klarer hun både i sol og regn. Det hører til undtagelsen, hvis hun bliver kørt i bil af sin mand. Hun holder meget af cykelturen. Også selv om hun af og til kommer 2 minutter for sent, fordi der var modvind, men det har hun vist altid gjort.

Hun har børn i både indskoling og udskoling. Så hun møder dem i alle aldre, med de udfordringer det giver. Hun har været lærer i 12 år, og fylder snart 39 år. Hun er som regel glad for sit arbejde, med når der pilles ved rammerne, enten i form af begrænsninger i bevillinger eller nye bekendtgørelser, kan hun godt brokke sig over de nye udsigter. Men det ødelægger ikke hendes lyst til at arbejde for og med børnene.

Det er også børnene, hun bruger som en vigtig begrundelse for, at hun er ret optaget af, at der hurtigst muligt bliver gjort noget for at forbedre klimaet. Derfor kan hun også her indtage ret markante synspunkter. Hun går eksempelvis ind for, at man lægger afgifter på oksekød. Ikke fordi hun er vegetar, men fordi hun synes det af mange gode grunde ville være rigtigt fint, hvis alle skar lidt ned på kødforbruget.

På vej til skole møder hun tit en af sine kolleger, Freja, der også foretrækker cyklen på arbejde. Hun er 27 år. De følges de sidste 3 km. til skolen. Freja er nyuddannet lærer. Hun har været ansat på skolen i 2½ år, så meget af det der sker, er stadig

nyt for hende, selv om hun også har fået nogle rutiner, der hjælper hende igennem hverdagens udfordringer. Men hun synes stadig, at hun skal bruge alt for meget tid til forberedelse. Heldigvis har hun endnu ikke fået børn. Så ville hun slet ikke kunne klare det, er hun sikker på.

Når de cykler, snakker de altid om skolen. Men de når også lige at runde familie, film i biografen, som de ikke når at få set, og hvis vejret er godt eller der er et valg på vej, også politik. Freja er ikke helt så optaget af klimaet som Annemette. For hende er det vigtigere, at velfærdsstaten fungerer, og at man sørger for, at der er nok ressourcer at gøre godt med. Både i form af penge og i form af uddannet arbejdskraft. Og det skal helst være danskere. Derfor kan hun af og til give udtryk for, at indvandrere i hvert fald ikke skal komme og tage danskernes job. Hun ved godt, og det er hun glad for, at Danmark er med i EU, men der skal være grænser for, hvor mange udenlandske arbejdere, der kommer og overtager danskernes job. Ikke mindst på hospitalet, hvor hendes far netop har været indlagt, og hvor hun mødte utroligt mange, der havde svært ved at udtrykke sig på forståeligt dansk. Noget hendes far var vildt frustreret over.

Når de så diskuterer politik, er de ikke blege for at fremhæve et parti frem for et andet. Og især dets leder, som de - som regel - opfatter som ret sympatisk. Sidste gang stemte Annemette på Alternativet, men det vil hun ikke denne gang. Nu overvejer hun SF, fordi Pia gør det rigtigt godt, og fordi SF gerne vil gøre noget for miljøet. Freja er også med på, at SF er et godt valg, men hun stemte sidste gang på Socialdemokratiet, men overvejer at stemme på Enhedslisten. De vil jo gerne gøre noget for at bremse op for den udenlandske arbejdskraft i alle samfundets vigtige institutioner. Og noget for velfærden. Her synes hun, at Socialdemokratiet har svigtet lidt. Og hun er ikke imponeret over partiets forslag om at give Arne og hans nedslidte kolleger en lettere vej ud af arbejdsmarkedet. Det er der alt for længe til, for hendes vedkommende. Hun synes heller ikke, forslaget er ordentligt tænkt igennem. Hun vil jo aldrig komme i betragtning. Og så er de nået frem til skolen, og kan grinende konstatere, at de begge har overvejet at skifte parti, mens de sætter cyklerne i lærernes cykelskur.

STADIG FOKUS PÅ VELFÆRD

12 pct. af de erfarne vælgere skiftede parti i rød blok fra 2015 til 2019. Det er lidt

færre end i 2015, hvor 14 pct. af dem skiftede internt i blokken mellem 2011 og 2015. Der er tale om vælgere, der generelt ikke opfatter sig selv som tilhængere af et bestemt parti, og som finder det parti, de ville stemme på, i løbet af valgkampen.

Disse skiftende vælgere er i 2019 med til at give fremgang for SF og Radikale Venstre, og med til at sikre nogenlunde status quo for Enhedslisten og Socialdemokratiet. Alternativet mistede flere vælgere internt i rød blok end man modtog. Det kan man få et indtryk af i vælgervandringstabellen i bilaget.

SF fastholdt 2,8 pct. af vælgerne i egen fold, og flyttede 2,6 pct. fra Socialdemokratiet. Altså næsten lige så mange, som man selv havde bevaret fra sidste valg. Dertil kommer især 1 pct. fra Enhedslisten, og et par stykker fra Alternativet og de radikale. Resultatet var en rigtig god fremgang for SF. Sådan ser det ud i de data, der er til rådighed for denne analyse. Sammenlignet med andre valgdata, er det nogenlunde på samme niveau. I hvert fald er hovedtendenserne de samme, mens decimalerne godt kan variere lidt.

Radikale Venstre fastholdt 2,5 pct. af vælgerne i egne rækker, og hentede 1,1 pct. hos Socialdemokratiet, plus lidt fra de andre partier i rød blok. Også det gav en solid fremgang.

Enhedslistens status quo blev sikret af, at 6,5 pct. af vælgerne stemte på partiet igen, og at man fik 0,9 pct. af stemmerne fra Socialdemokratiet, og lidt fra de øvrige partier. Enhedslisten var jo selv en solid leverandør af stemmer til SF og til Socialdemokratiet, der hentede 0,9 hos Enhedslisten, så her gik regnskabet lige op. Socialdemokratiet selv fastholdt 19,7 pct. af vælgerne siden sidst, og hentede dertil 1,4 pct. hos SF. Men her vandt SF samlet den indbyrdes udveksling af stemmer. Endelig fik Socialdemokratiet knapt en halv procent hos de to andre partier i rød blok.

Alternativet fastholdt 1,1, pct. af vælgerne i egne rækker, og hentede lidt hos de øvrige. Men det var ikke nok til at opveje afgangene i rød blok og generelt, så samlet set fik man et markant valgnederlag. Som blev ekstra stort, fordi man havde forsøgt at stille sig uden for rød blok, ved at præsentere partileder Uffe Elbæk som statsministerkandidat. En præsentation der nærmest kun kan karakteriseres som en fiasko.

Hvis man sammenligner de vigtigste emner hos hhv. de stabile røde vælgere med de vælgere, der har skiftet parti internt i rød blok, så er det en vigtig pointe, at interessen er mindre for både fordelingspolitik og værdipolitik hos skifterne end hos de stabile vælgere, mens den er større for klimapolitikken. Det kan man se ved at sammenligne gennemsnittet for de to vælgergrupper i rød blok med udgangspunkt i hhv. tabel 7 og 9, der angiver de emner, de to vælgergrupper finder er *meget vigtige*.

For flere af velfærdsområderne ligger gennemsnittet hos de røde skiftere endda under landsgennemsnittet, som de stabile vælgere lå over på alle områder, bortset fra skattepolitikken, som ikke mindst er et blåt emne. Når det drejer sig om værdipolitik ligger begge grupper under landsgennemsnittet, mens de begge ligger over gennemsnittet når det er klima og miljø der står i centrum. Men hos de vælgere, der skifter parti i rød blok, er den højere end hos de stabile vælgere. Det er med andre ord ikke mindst klimapolitikken, der driver værket hos de vælgere, der skifter til nyt parti i rød blok.

Tabel 9. Prioritering af politiske emner hos vælgere, der skifter parti i rød blok.
Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI-POLITIK		KLIMA-POLITIK	
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaller og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Alternativet	14	52	9	30	4	0	18	65	48
Enhedslisten	23	51	32	53	8	10	28	53	47
SF	35	51	36	59	19	13	28	53	40
Socialdemokratiet	36	47	44	58	21	22	28	45	36
Radikale Vestre	16	26	24	36	12	8	35	49	39
Stabile vælgere i rød blok	29	46	34	52	16	13	28	51	41
Totalt for alle erfarne vælgere	29	29	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 336

Ser man på de enkelte partier skiller især SF sig markant ud fra de øvrige. Partiet ligger over gennemsnittet for både de stabile vælgere og det samlede gennemsnit på flere velfærdsområder. Men de ligger især over, når det drejer sig om klimapolitikken. Det er altså ikke mindst grønne vælgere med interesse for velfærdspolitikken, der har sikret SF's solide fremgang i rød blok.

Også de vælgere der skiftede til Radikale Venstre udviser en bemærkelsesværdig

stor interesse for velfærdsområder. Den ligger markant over interessen hos de stabile radikale vælgere. På de øvrige områder ligger de meget tæt på de stabile radikale vælgere. Her har det altså ikke mindst været interessen for velfærd, der har sikret fremgangen.

Hos Enhedslisten falder interessen for de udvalgte områder markant. Også når det drejer sig om velfærd. Socialdemokratiets nye vælgere er derimod ret interesseret i velfærd, mens de viser begrænset interesse for både indvandring og klimapolitik.

Samlet kan man konstatere, at velfærdspolitikken generelt har været vigtig for de røde vælgere. Både de stabile og dem der har skiftet parti internt i rød blok. Generelt er klimapolitikken også vigtig, mens værdipolitikken har begrænset betydning. Det skal nu udfoldes nærmere ved at se på tilslutningen til konkrete holdninger.

GRØNNE VÆLGERE MOD ULIGHED

Generelt går rigtig mange af de vælgere, der skifter parti i rød blok, stærkt ind for en mere lige fordeling. Det gælder også for De radikale skiftere, der ligger langt over de stabile radikale vælgers niveau. Således går de fleste af de røde partiskiftere ind for en hårdere beskatning af høje indtægter, ligesom de finder, at uligheden stadig er for stor. Det fremgår af tabel 10, der viser politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet parti internt i rød blok.

Bemærkelsesværdigt er det, at når det drejer sig om synet på indvandring og grænsekontrol, så ligger de mobile røde vælgere markant under de stabile vælgere. Desuden er de mere engagerede i klimapolitikken. Det gælder også Socialdemokratiets vælgere.

På den måde bekræftes det billede, at skifterne i rød blok især mobiliseres på spørgsmål om ulighed, velfærd og klimapolitik. Derimod spiller indvandrerpolitikken kun en mindre rolle for disse vælgere, med de socialdemokratiske vælgere som den markante undtagelse. Her siger op mod halvdelen af Socialdemokratiets nye vælgere, hentet i rød blok, at de er enige i den indvandrerkritiske linje. Det er bemærkelsesværdigt, fordi indtrykket af disse vælgere er generelt, at de er lidt mere engageret i venstrefløjens traditionelle politiske mærkesager, og lægger afstand til en stram indvandrerpolitik. Men her følger de socialdemokratiske vælgere, der er hentet hos et af de andre røde partier, altså ikke trop. Så her har partiets strammere kurs altså haft et vist gennemslag.

Socialdemokratiet var generelt i offensiven på alle de områder, der er nævnt i tabel

10. Men man må konstatere, at det er de øvrige partier i rød blok, der er løbet med gevinsten. Socialdemokratiet mistede 4,8 pct. af vælgerne til andre partier i rød blok, mens de kun hentede 3,2 pct. Til sammenligning vandt SF 4,1 pct. af vælgerne hos de andre røde partier, og afgav 2,2 pct. Hos den anden sejrherre, Radikale Venstre, var tallene hhv. 1,9 og 0,8 pct. af vælgerne.

Tabel 10. Politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet parti internt i rød blok.
Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaattgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Alternativet	76	85	15	15	79	88
Enhedslisten	77	91	26	29	74	74
SF	80	87	25	24	74	70
Socialdemokratiet	75	75	45	48	68	65
Radikale Vestre	61	78	13	12	55	65
Stabile vælgere i rød blok	75	83	28	28	70	70
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	51	47

N: min. 518

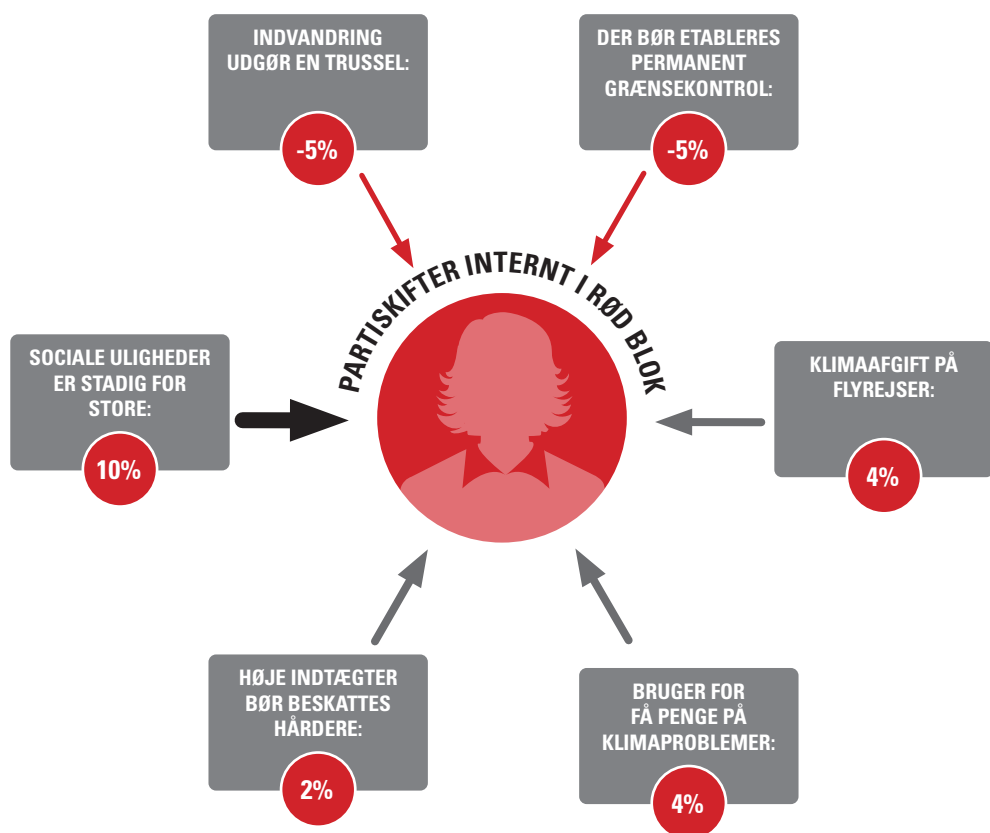
Vælgere stemmer altså ikke bare på et parti, fordi man er enige med det. De partiskiftende røde vælgers positive syn på Socialdemokratiet er altså ikke mindst bundet op vurderingen af den konkrete velfærd, mens man er lidt tilbageholdende med de ideologiske perspektiver. Sammenlignet med de øvrige dynamiske vælgere i rød blok er man også mere positive overfor den indvandre-kritiske linje, men det gælder stadig kun for under halvdelen af dem. Ikke mindst SF har været i stand til at mobilisere mange af de mobile vælgere i holdninger til velfærd. Og så er vælgerne uden tvivl også i stand til at lægge tingene sammen, hvilket i eksempelvis SF's tilfælde har betydet, at man har vurderet dem til at være gode til at holde fast i de centrale politiske perspektiver hos en eventuel socialdemokratisk regering.

INDVANDRERKRITISKE HOLDNINGER HAR BEGRÆNSET BETYDNING

Også for denne gruppe af stabile vælgere er det muligt at lave en analyse af sandsynligheden for, at man som rød vælger med givne holdninger, vil stemme på et andet af de røde partier. Desværre er antallet af personer i selve denne del af analysen begrænset, idet den jo kun omfatter de 12 pct., der har skiftet. Derfor er værdierne noget lavere, da det er det samlede antal erfarne vælgere, der indgår i beregningerne. Det samlede mønster er vist i figur 2.

Figuren viser, måske lidt overraskende, at det er den sociale ulighed, der især har betydet noget for at skifte. Der er nemlig 10 pct. større sandsynlighed for at man vil

Figur 2: Forudsagte sandsynligheder for at vælgere med givne holdninger er partiskifter internt i rød blok. (Binær logistisk model - vægtet)

skifte parti internt i rød blok, hvis man er enig i, at de sociale uligheder stadig er for store. Man kan sige, at en ideologisk faktor kan være motiverende for at skifte parti internt i den røde blok. Hvilket sagtens kan give mening.

Hvis man i en periode har været lidt kritisk overfor nedskæringer på velfærdsområdet generelt, og fundet at Socialdemokratiet ikke helt lever op til deres principielle ambitioner, så kan der være gode grunde til at stemme på enten SF eller Enhedslisten. Og det blev så SF ved dette valg, samtidig med at SF selvfølgelig også kan hente vælgere hos Enhedslisten.

Hvis man er af den opfattelse, at indvandrere er en trussel, og at der skal indføres permanent grænsekontrol, er der i begge tilfælde 4 pct. mindre sandsynlighed for, at man skifter parti, end hvis man ikke deler disse synspunkter. Hvilket også giver mening.

De fleste af de vælgere, der har denne holdning, stemmer i rød blok på Socialdemokratiet, og hvis de deler holdningen, så er det klogest at blive. Her er der nemlig ingen andre alternativer i rød blok. Kritiske holdninger til indvandrere trives med andre ord ikke specielt godt i rød blok, og hvis man deler dem, så betyder de meget lidt for de røde vælgers prioriteringer. Så nedtoner man problemstillingen, og kaster sig i stedet over det grønne og især velfærden.

Røde der svigtes i indvandrerkritikken bliver blå

NYSGERRIG – OG PÅVIRKELIG

Ingelil er Ph.d. studerende i biologi på Københavns Universitet. Hun startede på biologi på universitet som 18-årig, og er nu som 26-årig i fuld gang med at skrive sin afhandling. For hende faldt rigtigt mange ting sammen, da hun startede. Hun fik ny kæreste, som hun siden er flyttet sammen med. Hun flyttede til København, og skulle til at vænne sig til storbyen, langt fra den lille vestjyske by, hun er vokset op i, og hvor hendes forældre var folkeskolelærere. Hun fik nye kammerater, som hun stadig ses med, selv om de er færdige på universitet. Og så stemte hun også første gang til et folketingsvalg i løbet af det første år som studerende. Ved valget i 2019 stemte hun for tredje gang.

Ingelil er meget usikker på, hvad hun skal stemme. Første gang hun stemte, faldt krydset på SF. Hun syntes, de havde den bedste uddannelsespolitik, sådan som hun umiddelbart kunne vurdere det. Det kan også godt være, at hun blev lidt påvirket af, at en af de veninder hun fik på studiet, var aktiv i SF, og talte varmt og længe for, at de andre skulle stemme på hendes parti. De snakkede nemlig en hel del politik, da de lige var startet, og så lyttede hun meget til, hvad de andre sagde. Og her drejede stemningen sig hurtigt i retning af SF. Hvad hun så også var med på. Uden at hun sagde det direkte til de andre.

Anden gang blev det Socialdemokratiet, der fik hendes kryds. Den gang var hun lidt mere sikker på, hvad hun syntes var vigtigt for hende. Da hendes mormor så var blevet

dement og kommet på plejehjem, blev hun ret optaget af, hvad man ville og kunne gøre for de gamle. Hun havde nemlig besøgt mormoren nogle gange, og var hver gang meget rystet over de forhold, man bød de gamle og især de demente. Hun var meget optaget af, at man skulle gøre noget mere for dem. Da hun så så afslutningsdebatten på TV, fik hun det klare indtryk, at det var en opgave, Socialdemokratiet ville tage på sig. Derfor blev det dem, hun stemte på. Uden at det fik den store betydning, for det var jo Venstres Lars Løkke Rasmussen, der blev statsminister.

Ved valget i 2019 talte Ingelis en del politik sammen med sin kæreste, Bo, der er bankuddannet. Han anbefalede hende at stemme på Venstre. Det ville han selv gøre. Venstre havde ifølge Bo både en afbalanceret økonomisk politik, en fornuftig skattepolitik og et ret kritisk blik på indvandrere. Bo mente samtidig, at Lars Løkkes forslag om en bred regering hen over midten var et godt forslag, i en tid hvor yderfløjene i dansk politik tilsyneladende kom til at fylde mere og mere.

Ingelil vil gerne lytte til sin kæreste, og da politik i almindelighed fylder ret lidt i hendes tilværelse, og hun heller ikke er tilhænger af et bestemt parti, blev hun en af de ret få vælgere, der krydsede fra den røde til den blå blok, i et valg, hvor rød blok vandt. Men hun var tilfreds med sit valg. I hvert fald i begyndelsen. Siden skete der jo så meget i Venstre, bl.a. et dramatisk formandsskifte, at hun ikke længere opfatter det som hendes foretrukne parti, og hun er i dag sikker på, at hun vil stemme på et andet parti næste gang. Måske.

JAGTEN PÅ DEN GODE SAG

Generelt er der ikke mange vælgere, der krydser hen over midten fra den ene blok til den anden. Det er åbenbart stadig et stort spring for de fleste, på trods af at op mod 40 pct. af vælgerne skifter parti ved et valg. Det bliver som regel inden for blokkene, og har derfor ikke den store indflydelse på selve regeringsdannelsen. Hvis det derimod lykkes for en blok at rykke vælgere hen over midten, kan det få afgørende betydning.

Dem der krydser fra rød til blå blok i 2019 er fortrinsvis yngre vælgere, der ikke opfatter sig som tilhængere af et bestemt parti, ikke er specielt interesseret i politik og først beslutter sig for et parti i løbet af valgkampen. I sådan en situation kan det være en positiv motivation, hvis man støder på et parti, der vil gøre noget for en sag, man selv finder er vigtig. Faktisk kan det være det afgørende puf, når man skal afgøre med sig selv, hvor krydset skal sættes. Faktisk kan den gode sag for nogen være lidt

af en genvej til et kryds. Især når man ikke rigtig kan overskue de mange muligheder.

Ved valget 2019 blev der, som tidligere nævnt, kun flyttet godt 3 pct. fra rød til blå blok. Det var først og fremmest tidligere socialdemokratiske vælgere, der tog turen den vej. 0,6 pct. af vælgerne, gik fra Socialdemokratiet til Venstre og 0,4 pct. gik til Dansk Folkeparti. Endelig gik 0,2 pct. af vælgerne fra Socialdemokratiet til de konservative og 0,2 pct. gik til Nye Borgerlige. Det er noget af et spring, men der var faktisk også 0,2 pct. af vælgerne, der gik fra Enhedslisten til Nye Borgerlige, hvilket er et endnu større spring. Men så er de største klumper af vælgere, der krydser fra rød til blå blok, også nævnt.

Tabel 11. Prioritering af politiske emner hos vælgere, der skifter fra parti i rød blok til parti i blå blok. Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI- POLITIK	KLIMA- POLITIK		
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaler og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik *	Miljøpolitik *
Venstre	19	15	27	65	31	27	42	31	23
Liberal Alliance	50	75	25	25	50	25	33	0	0
Det Konservative Folkeparti	15	19	61	62	24	53	45	41	19
Dansk Folkeparti	33	33	53	67	11	65	83	28	28
Nye Borgerlige	57	57	54	43	36	57	86	7	7
Vælgere der skifter fra rød til blå blok	29	30	45	59	27	46	59	27	19
Totalt for alle erfarne vælgere	29	29	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 82. Kun de to sidste rækker med de opsummerede tal er signifikante

Man kan få et indtryk af disse vælgers politiske prioriteringer ved at se på tabel 11, der angiver de emner, de opfatter som meget vigtige. Her er der to højdespringere, nemlig sundhedspolitik og indvandrerpolitik. På begge områder ligger man over landsgennemsnittet. Det fremgår endvidere af tabellen, at når det drejer sig om klima- og miljøpolitik, ligger man under landsgennemsnittet. Ikke mindst fordi der er nye

vælgere hos især Liberal Alliance og Nye Borgerlige, der ikke finder områderne vigtige.

Sammenlignet med de røde vælgere, der er blevet i rød blok, er det bemærkelsesværdigt, at de på forskellig vis udviser interesse for både klimapolitik og sundhedspolitik, mens skifterne især adskiller sig ved, at de udviser relativ stor interesse for indvandrerpolitik. Der er altså noget der tyder på, at man især tager vejen til blå blok på grund af indvandrerpolitikken, samtidig med at man har en relativ stor tro på, at Venstre vil være i stand til at sikre hospitaler og sundhedspolitikken. Og muligvis har man slet ikke opdaget Socialdemokratiets nye, hårde linje i indvandrerpolitikken. Interessen for politik er som nævnt relativ begrænset hos disse vælgere.

VÆRDIPOLITIKKEN ER BLÅ

Det er især Venstre, der får glæde af, at en relativ lille gruppe krydsede fra rød til blå blok. I tabel 12 kan man tydeligt se, at det især er værdipolitikken, der er afgørende for deres valg. 71 pct. af disse vælgere finder, at indvandring udgør en trussel, og 56 pct. at grænsekontrollen skal være permanent. Her ligger de meget tæt på gennemsnittet. Det fremgår af tabel 12, der viser enigheden i en række politiske udsagn.

Tabel 12. Politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet fra parti i rød blok til parti i blå blok. Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaatgifter på flyrejser *	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer *
Venstre	35	22	71	56	38	30
Liberal Alliance	40	40	20	17	40	80
Det Konservative Folkeparti	48	36	48	42	48	44
Dansk Folkeparti	57	48	87	83	57	32
Nye Borgerlige	94	78	93	63	33	13
Vælgere der skifter fra rød til blå blok	52	41	70	57	44	33
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	51	47

N: min. 105. Kun de to sidste rækker med de opsummerede tal er signifikante

Bemærkelsesværdigt er det også, at Nye borgerliges 'røde' vælgere både er meget optaget af kampen mod ulighed og indvandring. Her sporer man altså en vis politisk skizofreni, som så åbenbart får et ståsted hos et parti, der samtidig også markerer nyliberale holdninger. Muligvis også fordi, man finder klimakampen som meget overdrevet, så man samtidig kan vise sin uvilje på denne måde. Nye Borgerlige kan på denne måde sagtens opfattes som et protestparti, fordi det samler vælgere, der ønsker at lægge afstand til en central politisk problemstilling.

Generelt kan man sagtens opfatte vælgere, som krydser grænsen mellem rød og blå blok som nogle, der er ude på at lægge kritisk afstand til 'de røde'. Enten fordi de er blevet skuffede, eller fordi de er blevet optaget af nye politikområder, som de gerne ser håndteret på en anden måde, end den man har fundet i rød blok. I dette tilfælde altså både indvandring og sundhedsområdet. Og så med en tilføjelse af en protestvinkel i forhold til klimaområdet.

Desværre er antallet af respondenter så lavt, at det ikke kan bruges til at lave en beregning af forudsagte sandsynligheder for, at vælgere skifter fra rød til blå blok. Men det ændrer ikke ved hovedindtrykket af, at her er tale om vælgere, der først og fremmest er optaget af indvandringen, som de opfatter som en alvorlig trussel mod det danske samfund. Holdninger de ikke rigtigt føler bliver taget alvorligt i rød blok. Spørgsmålet er så, om de matcher blå bloks generelle vælgerprofiler. Det skal undersøges nærmere i det følgende.

De stabile i blå blok passer på pengene

INITIATIV OG SELVSTÆNDIGHED

Per og Kim var aktive i den lokale fodboldklub, og det var også her, de opbyggede et venskab, der varede ved i en del år, hvorefter det langsomt ebbede ud. Per var ansat i et pengeinstitut, og rykkede hurtigt op i graderne, indtil han blev leder af en lokal bankfilial. Her klarede han sig rigtigt godt. Porteføljen voksede stabilt, og han var vellidt af sit personale.

Kim var selvstændig håndværker. Han kørte rundt i sin store varevogn, og fugede vinduer mm. rundt om, hvor der var bud efter ham. Han startede som ansat hos en anden fugemand, men ret hurtigt fik han en fornemmelse af, at han sagtens kunne få kunder nok selv, så derfor gik han sine egne veje, og anskaffede egne redskaber og egen bil. Så var han flyvende, med en stabil omsætning, der gav til dagen og vejen, og lidt mere til.

Per var rigtigt hurtigt på en fodboldbane, og fik mange stikninger i dybden, som han så kunne løbe op. Hvad han som regel også kunne. Desværre var teknikken ikke altid god nok til at afslutte med en aflevering eller et skud på mål. Det blev mest til vilde spark. Derfor kom han aldrig i nærheden af førsteholdet, men måtte nøjes med at spille i serie 4. Kim derimod havde masser af teknik, og et godt øje for sine medspillere. Desværre var han ret langsom, så når det skulle gå hurtigt, mistede han ret tit bolden. Derfor måtte han også nøjes med serie 4. Men her fandt de hinanden, i et ret ulige venskab.

Per var politisk en stabil venstremænd. Glad for markedet, penge, vækst og initiativ, også personligt. Derfor var han heller ikke ret glad for skatter. Især ikke topskat. Per var meget interesseret i politik, og kunne godt lide at diskutere, især skattepolitik og økonomisk politik i al almindelighed.

Han var gift med Helle, der også var ansat i et pengeinstitut. Men hun havde en fornemmelse af, at hendes position var ret fastlåst. Derfor flyttede hun til en kreditforening, uden at det ændrede meget. Politisk var hun både optaget af det frie marked og af velfærdsstatens omsorg. Derfor svingede hun mellem at stemme på Venstre, Radikale Venstre og Socialdemokratiet. Lidt afhængig af, hvordan deres politiske ledere klarede sig, for hun var ikke specielt optaget af politik. Derfor var der grænser for, hvor mange diskussioner, Per og Helle kunne få sammen.

Kim var konservativ. For det meste. Det med lov og orden, og frygten for de fremmede, gik han meget op i. Når der en sjælden gang kom en indvandrer på det lokale serie 4 hold, kunne han i begyndelsen godt undlade at aflevere til ham, selv om det var helt oplagt at gøre det. Efterhånden gjorde han ikke forskel på banen, men politisk var han meget optaget af denne problemstilling.

Han var også af den holdning, at folk skulle klare sig selv. Derfor var der grænser for hans begejstring for velfærdsstaten, hvilket betød, at han godt kunne stemme på Venstre, hvis det skulle være. Han var også en lille smule fascineret af Liberal Alliance, da det dukkede op på banen. Men han holdt sig alligevel til de konservative. Heller ikke Kim var meget for at diskutere politik. Det var jo en holdning, man havde som et indre kompas. Det var ikke noget, man behøvede at diskutere i tide og utide.

Kim var gift med Susanne, der var selvstændig kosmetolog. Konservativ som Kim, selv om hun en enkelt gang havde stemt på Socialdemokratiet. Hun var derimod en ørn til at diskutere politik. Så når de alle fire var sammen selskabeligt, endte det altid i engagerede diskussioner mellem Per og Susanne, mens Kim og Helle sad lidt tilbage og så på.

Diskussionen kredsede stort set altid omkring betydningen af at vise personligt initiativ og om at være selvstændig. Her var de alle fire enige. Flygtninge og de fremmede kunne også dukke op på dagsordenen, og her var man i begyndelsen knapt så enige. Derimod var de langt fra enige om, hvordan man omsatte disse grundholdninger til en placering af et kryds på en stemmeseddel, når der var folketingsvalg. Derfor blev der tit snakket om Venstre og dets mere eller mindre håbløse formænd og næstformænd.

Det er ikke så lang tid siden, Per fik ros og flere bonusgoder, fordi det gik godt

i hans lokale filial. Det var han glad for, og delte glæden med sit personale ved en lille, uformel sammenkomst. Ugen efter blev han kaldt til møde hos den regionale chef. Her blev han mødt med en opsigelse, en beklagelse og en tak for indsatsen. Afdelingen skulle af strategiske grunde lukkes, så hurtigt som muligt. Derfor var der ikke længere brug for ham i deres rækker. Per var knust. Der gik lang tid, inden han fik bearbejdet nederlaget. Men det personlige initiativ skulle og kunne man ikke holde nede. Derfor var han fortsat venstremand. Også ved valget i 2019.

SKAT OG VÆRDIPOLITIK

29 pct. af de vælgere, der har stemt før, er stabile vælgere i blå blok, dvs. at de stemte på det samme blå parti både i 2015 og 2019. I det store perspektiv fastholdt Venstre 13,2 pct. af vælgerne i egne rækker, og Dansk Folkeparti 10,3 pct. Det er de stabile knudepunkter i blå blok, selv om det samtidig dækker over, at DF var den store taber ved valget. Det Konservative Folkeparti fastholdt 2,0 pct. Det fremgår af tabellen over vælgervandringer i bilaget.

De stabile blåvælgere er først og fremmest optaget af skattepolitik og af værdipolitik. På disse områder ligger den stabile blå bloks vælgere over landsgennemsnittet for alle erfarne vælgere. Det fremgår af tabel 13, der viser den stabile blå bloks prioriteringer af det, de opfatter som meget vigtige emner.

Når det drejer sig om fordelingspolitiske emner, er de stabile blå vælgere som ventet over en bred kam meget tilbageholdende. Derimod er de optaget af sundhedspolitik. For de øvrige velfærdsområder ligger man under gennemsnittet, men her er der interessante forskelle at spore mellem de forskellige blå partiers vælgere. Dansk Folkepartis stabile vælgere er eksempelvis generelt optaget af velfærd for alle, og derfor ligger de også over gennemsnittet i de serviceorienterede velfærdspolitiske emner, mens de ikke er interesseret i skattepolitik.

For de øvrige stabile vælgere i blå blok finder man det modsatte billede. Man er meget optaget af skattepolitik, men noget forbeholdne overfor de velfærdspolitiske emner. Man støtter kort sagt op om det frie initiativ og selvstændigheden.

Når det drejer sig om værdipolitikken, er profilen noget skarpere. Her finder man, at både indvandring og kriminalitet er meget vigtige emner. Dog med den bemærkelsesværdige undtagelse, at Liberal Alliances vælgere også ligger lavt her. De begrænser sig med andre ord til at fokusere på skattepolitik og det frie initiativ.

Tabel 13. Den stabile blå bloks prioritering af politiske emner.
Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI- POLITIK	KLIMA- POLITIK		
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaler og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Venstre	17	8	29	47	28	33	44	17	15
Liberal Alliance	11	6	9	35	73	26	28	11	12
Det Konservative Folkeparti	19	8	22	40	46	45	33	25	20
Dansk Folkeparti	37	13	51	62	17	56	88	14	10
Stabile vælgere i blå blok	24	9	34	51	30	42	58	16	14
Totalt for alle erfarne vælgere	29	29	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 848. Nye Borgerlige er ikke med, da partiet stiller op for første gang

De stabile blå vælgere prioriterer klimaet mindre end de røde vælgere, med de konservative vælgere som en forsigtig undtagelse fra denne grundlæggende tilgang.

Samlet kan man slå fast, at de stabile blå vælgere først og fremmest prioriterer værdipolitik, suppleret med en mere eller mindre udbredt interesse for sundhedsområdet og skattepolitik. Der er ikke ret mange, der er optaget af at modvirke ulighed, og der er heller ikke mange grønne vælgere her.

VÆRDIKAMPEN FORTSÆTTER

Ser man på konkrete politiske holdninger og spørgsmål, kan man hurtigt konstatere, at værdikampen fortsætter. Når det drejer sig om skat, er der ikke mange, der vil beskatte høje indtægter hårdere. Det fremgår af tabel 14, der rummer de stabile blå vælgers holdninger til udvalgte politiske holdninger.

På den anden side er det bemærkelsesværdigt, at det faktisk er hele 40 pct. af de

stabile blå vælgere der finder, at der ikke er råd til skattelettelser i den nuværende økonomiske situation. Her kunne man formodentlig godt have været en smule mere offensive, men det er der kun Liberal Alliances og delvist De konservative vælgere, der er. De stabile blå vælgere går ikke bare efter skattelettelser. En relativ stor del af dem har også en vis respekt for, at velfærdsstaten skal finansieres.

Når det drejer sig om holdninger til indvandring og grænsekontrol, er de stabile blå vælgere straks tydeligere i deres holdning. Det gælder ikke mindst Dansk Folkepartis vælgere, men de andre partiers stabile vælgere er også stærkt kritiske overfor indvandring. Dog er Liberal Alliances vælgere en anelse forbeholdne, når det drejer sig om permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse. De øvrige partiers stabile vælgere støtter derimod varmt kontrollen.

Tabel 14. Politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet fra parti i rød blok til parti i blå blok. Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaatgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Venstre	28	24	65	62	38	29
Liberal Alliance	11	12	58	39	22	24
Det Konservative Folkeparti	20	20	61	55	31	29
Dansk Folkeparti	47	46	91	92	40	21
Stabile vælgere i blå blok	33	30	74	70	37	26
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	52	47

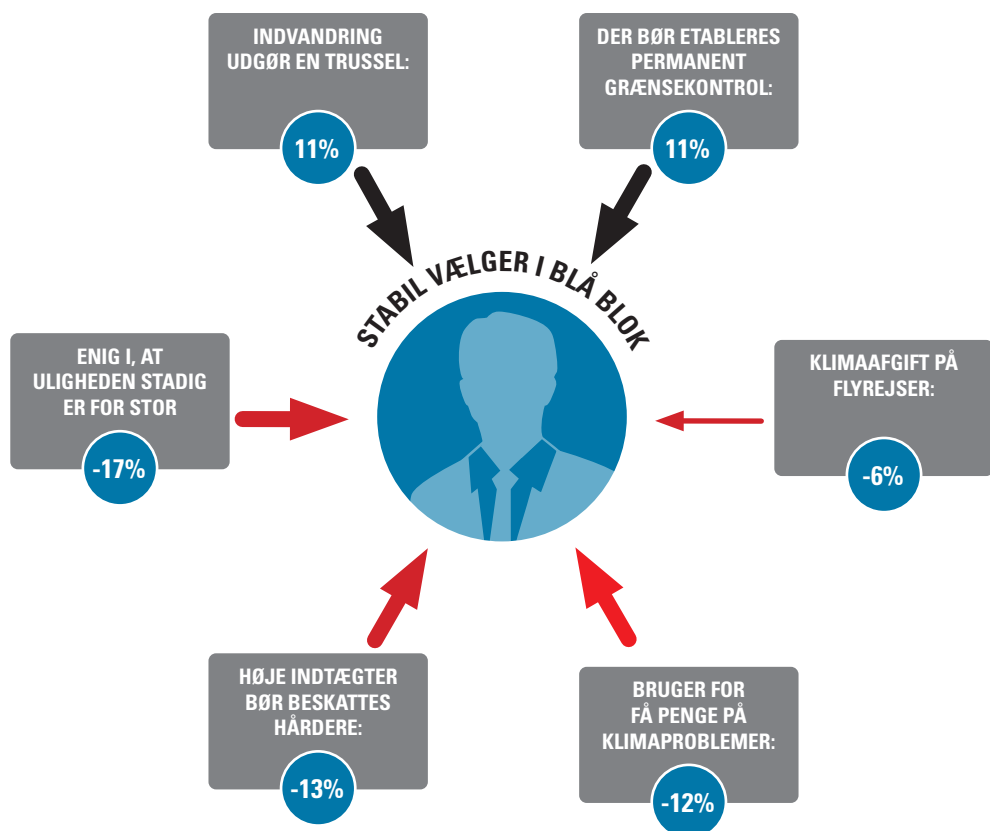
N: min. 1201

Når det drejer sig om klimapolitikken, ligger alle partiernes vælgergrupper under gennemsnittet. De konservative vælgere er den gruppe i den blå blok, der vægter klimaspørgsmål højest, men konkret ligger man under Venstres vælgere, når det drejer sig om at tage konkrete initiativer. Vel vidende, at der selvfølgelig kan peges på andre initiativer, hvor de kan ligge højere.

INDVANDRING GØR EN FORSKEL

Det er en traditionel og god borgerlige dyd at fremhæve personligt initiativ og en tilhørende økonomisk belønning, hvis det lykkes. Det er grundlæggende værdier ved det at være selvstændig. De er imidlertid blevet overtruffet af frygten for indvandring, hvilket fremgår af figur 2., der viser forudsagte sandsynligheder for at være en af de stabile vælgere i blå blok. Forhold der formodentlig også hænger sammen med, at der er en del ældre vælgere i denne gruppe.

Figur 3: Forudsagte sandsynligheder for at vælgere med givne holdninger er stabile vælgere i blå blok. (Binær logistisk model - vægtet)

Grundlæggende viser figuren, at hvis man finder, at høje indtægter bør beskattes hårdere, er der 13 pct. sandsynlighed for, at man ikke er en af de stabile blå vælgere. De blå vælgeres forkærlighed for, at man ikke beskattes mere end højest nødvendigt, slår altså også igennem her. Er man af den opfattelse, at der i den nuværende økonomiske situation ikke er råd til skattelettelser, er der 7 pct. mindre sandsynlighed for, at man er en af de stabile blå vælgere.

Hvis man er af den opfattelse, at indvandrere er en trussel mod dansk kultur eller egenart, er der 13 pct. større sandsynlighed for, at man tilhører den stabile blå blok. Og 12 pct. større sandsynlighed, hvis man finder, at der bør etableres permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse.

Endelig trækker de konkrete klima-holdninger også i retning af, at man ikke tilhører den stabile blå blok. Ikke mindst, hvis man finder, at man bør bruge flere penge på klimapolitikken. Så stiger sandsynligheden for, at man ikke er en del af de stabile blå vælgere med 13 pct.

Tilsammen tegner det et billede af en gruppe stabile blå vælgere, der først og fremmest er mobiliseret af værdipolitiske spørgsmål, men samtidig kan man også fornemme, at denne gruppe ikke er den mest offensive, når det drejer sig om skattelettelser. Man nøjes med at håbe på, at man ikke beskattes for hårdt. Hvilket formodentlig kan afspejle en stille accept af velfærdsstaten og dens aktiviteter, med Dansk Folkepartis vælgere som dem, der går forrest her, fulgt af Venstres.

De partier, der har formået af mobilisere vælgeres indvandrerkritiske holdninger, i en balance med moderate skattekritiske holdninger, har altså haft gode muligheder for at vinde valget hos disse vælgere.

Indvandring flytter blå vælgere

PÅ LANDET

Egon bor sammen med sin kone, Inga, i et lille aftægtshus, ved siden af sit barndomshjem, der engang var en rimeligt fornuftig bondegård, med masser af dyr og solide maskiner. De har ingen børn. Egon boede faktisk hjemme indtil han fyldte 43, men så besluttede han sig for, at det skulle være slut. Derfor overtog han aftægtshuset. Hans lillebror Per bor stadig hjemme. Han er 45 år nu. Og deres søster bor i nabohuset, der er et nedlagt husmandssted. Hun har en søn på 6 år. Engang boede hun sammen med faderen til drengen, men han rejste pludselig, uden et ord til farvel. Hun arbejder som sosu-assistent på et af kommunens plejehjem.

Deres far er død for mange år siden, så de to brødre har drevet gården, sammen med deres mor. Det startede med bygning af ny stald og ny lade, og der blev også købt en del nye maskiner. Men langsomt er gården gået mere og mere i forfald. Dyrene er forsvundet, bortset fra nogle få kvier og køer, der afgræsser en eng, der hører til gården. Det giver lidt tilskud fra EU. Maskinerne er blevet solgt, bortset fra de ældste, der nu står rustne og huler til bulter bag gården. De to sønner har derfor kastet sig over andre sysler. Bl.a. havehjælp, varetagelse af forefaldende arbejde og et noget pjusket loppemarked med *ting og sager*. Da der ligger et sommerhusområde i

nærheden, har de løbende en del opgaver med at fælde træer, passe huse osv. På den måde bliver der til dagen og vejen. Det skraber af, som de siger. Og de har jo også deres frihed, som de gør meget ud af at understrege.

For dem er der langt til København, som jævnligt dukker op, når man snakker med dem. De kan ikke lide København, for her bor regeringen og alle de der embedsmænd, der kun er ude på at gøre livet surt for sådan nogen som dem. De kan heller ikke lide københavnernes, for de aner da slet ikke, hvad fornuft og mådehold er for noget. De skejer ud og finder på de mærkeligste ting. Prideparader med bøsser uden tøj og de ved ikke hvad. Og så er der alt for mange muslimer og indvandrere i København. Man kan jo ikke gå fredeligt på gaden uden at blive truet med overfald og alt muligt.

Politik er ikke noget, de to brødre går ret meget op i. Men når man spørger ind til det, giver Egon udtryk for nogle politiske overvejelser, der er forankret i det at være bonde med egen bedrift. Det er noget med stolthed over at få ting til at gro og til at vokse. Noget med at være god ved naturen, og få den til at give overskud. Per plejer at nikke, når Egon kommer med smøren. Når man så siger, at det da vist er lang tid siden, at han har været en rigtig bonde, så trækker han på skulderen, og siger, at det da godt kan være, men det er altså vigtigt for ham.

Når man i forlængelse heraf nævner Venstre, og spørger om han mener, at det er et solidt 'bondeparti', griner han hånligt og siger, at det da vist er meget længe siden, at de overhovedet har set en ærlig bonde. De er nogle papirussere, der mest tænker på dem selv – og dem selv! Derfor er det også lang tid siden, han har stemt på Venstre. Han er for længst skiftet til Dansk Folkeparti. Ikke fordi han er enige med partiet i alt det de siger, men fordi de tager dem ude på landet alvorligt. De snakker *deres* sprog og om *deres* problemer. Der er ikke så meget pjat med dem, som Egon udtrykker det.

Så tilføjer han efter en pause, at ham der Thulesen Dahl godt nok ikke lige er hans kop te. Altså, han er sådan set god nok. Men han er så glat, på en eller anden måde. Han virker ikke, som om han virkelig mener det, når han siger noget alvorligt eller vigtigt. Det er ligesom bare noget han siger for at sige det.

Og så er der de der indvandrere. Altså *muhamedanerne*, som Egon jævnligt vender tilbage til. De er ikke i stand til at opføre sig nogenlunde ordentligt. De render rundt efter de danske piger, og kører rundt i dyre biler. Og så vil de jo gøre os alle til muslimer. De vil jo lukke Danmark ned, som han tit slutter af med at sige.

Det er i den sammenhæng, Egon har fået øje på hende der Pernille Vermund. Fra

de der Nye Borgerlige. Hun kan sige det som det er, med alle de indvandrere. Derfor har han også tænkt på at sætte sit kryds der. Det har Per ikke lyst til. Han stemmer som han plejer.

DANSK FOLKEPARTI MISTER VÆLGERE PÅ DERES EGEN DAGSORDEN

Der har været travlt i blå blok. 15 pct. af de vælgere, der havde stemt ved valget i 2015, skifter parti internt i blå blok ved valget i 2019. Der er overvægt af mandlige vælgere, der er erhvervsaktive og har en erhvervsfaglig uddannelse. Halvdelen af dem er politisk interesserede. De opfatter sig ikke som partitilhængere, og de finder vej til et nyt parti i løbet af valgkampen.

Den store taber er som tidligere nævnt Dansk Folkeparti, der leverer vælgere til partier over hele det politiske spektrum. Internt i blå blok går 2,7 pct. af de erfarne vælgere fra DF til Venstre, 2,6 pct. går til Nye Borgerlige, 1,6 pct. går til Stram Kurs og 0,9 pct. går til Det Konservative Folkeparti. I alt går 8,2 pct. af vælgerne fra Dansk Folkeparti til et af de andre borgerlige partier. Da gevinsten fra de andre blå partier kun var 0,9 pct. af vælgerne, så er det et nederlag, der er til at forstå. Det samme er tilfældet med Liberal Alliance, der mister 2,8 pct. til og vinder kun 0,6 pct. fra de andre partier i blå blok.

Det Konservative Folkeparti taber kun 0,6 pct. og vinder 3,1 pct. af de erfarne vælgere, så det resulterer i en markant fremgang. Det samme oplever Venstre. Partiet taber godt nok bl.a. 1,5 pct. til Det konservative Folkeparti, og taber i alt 2,9 pct. af vælgerne til partier i blå blok, men det henter samtidig 4,2 pct. af de erfarne vælgere internt i blå blok. Her lægges grundlaget for en sejr ved folketingsvalget 2019. Det fremgår alt sammen af tabellen med vælgervandringer i bilaget.

Det er først og fremmest flygtninge- og indvandrerpolitikken, der står i centrum hos de vælgere, der skifter parti internt i blå blok. Det kan ses i tabel 15, der viser prioriteringen af politiske emner hos de blå skiftere. Hvis man sammenligner med tabel 13, der viser den stabile blå bloks prioriteringer, er det bemærkelsesværdigt hvor tydelig de blå skiftes prioritering af indvandrerpolitikken er, og at den især kan lokaliseres hos Nye Borgerliges vælgere. Men også de andre partiers vælgere sætter trumf på med indvandringen, undtagen Dansk Folkepartis vælgere. Hvilket må siges at være ret tankevækkende.

På velfærdsområderne ligger de skiftende blå vælgere under gennemsnittet på

næsten alle områder, sammenlignet med de stabile blå vælgere. Det samme er tilfældet for klima- og miljøpolitikken. Kun i skattepolitikken ligger de over gennemsnittet hos de stabile blå vælgere, hvilket ikke mindst skyldes Liberal Alliances vælgere, hvor der tilsyneladende kun er skattetænkere tilbage.

Tabel 15. Prioritering af politiske emner hos vælgere, der har skiftet parti internt i blå blok. Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI-POLITIK		KLIMA-POLITIK	
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaler og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Venstre	22	8	32	47	32	31	54	17	13
Liberal Alliance	37	10	17	21	43	15	29	10	10
Det Konservative Folkeparti	19	7	26	44	42	46	44	17	17
Dansk Folkeparti	17	6	21	42	22	32	70	6	0
Nye Borgerlige	21	14	37	39	26	60	89	9	9
Vælgere der skifter i blå blok	22	10	31	42	33	43	63	14	12
Totalt for alle erfarne vælgere	29	29	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 363

Det er bemærkelsesværdigt, at Dansk Folkeparti nærmest taber på sin egen indvandrerkritiske dagsorden. Her har Nye Borgerlige formået at mobilisere de mest engagerede vælgere. Det samme er tilfældet for kriminalitetspolitikken, der traditionelt har været Det Konservative Folkepartis slagnummer. Også her mobiliserer Nye Borgerlige vælgere, der i stor stil vurderer området som værende meget vigtigt. Nye Borgerlige viser sig altså som en udfordrer for både DF og de konservative. Velfærdsdagsordenen og skattepolitikken overlader man tilsyneladende til andre i blå blok.

INDVANDRERKRITIKKEN PÅ NYE HØJDER

Mønstret gentager sig, når det er konkrete politiske udsagn, der er på tapetet hos de vælgere, der skifter parti internt i blå blok. Velfærd nedprioriteres og indvandring opprioriteres. Endelig får klimapolitikken et lille nøk opad, men vælgerne her ligger langt under det samlede gennemsnit. Det fremgår af tabel 16, der viser politiske holdninger hos de blå partiskiftere.

Dansk Folkepartis vælgere fører an, når det drejer sig om velfærd. Det er imidlertid ikke en dagsorden, der fænger hos resten. Heller ikke Nye Borgerlige. Omvendt rejser Nye Borgerliges vælgere sig til kamp, når det drejer sig om indvandring. Her kan ingen af de andre partiers vælgere matche niveauet, selv om alle de mobile vælgere i blå blok ligger over landsgennemsnittet. Venstres nye vælgere, hentet fra et af de blå partier, lægger også meget vægt på kritikken af indvandringen. Langt mere end de stabile vælgere gør.

Tabel 16. Politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet parti internt i blå blok. Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaatgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Venstre	24	18	74	72	34	36
Liberal Alliance	19	4	59	46	35	16
Det Konservative Folkeparti	30	22	66	65	46	43
Dansk Folkeparti	49	44	82	78	34	25
Nye Borgerlige	34	34	92	89	43	17
Vælgere der skifter i blå blok	30	25	77	75	40	31
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	52	47

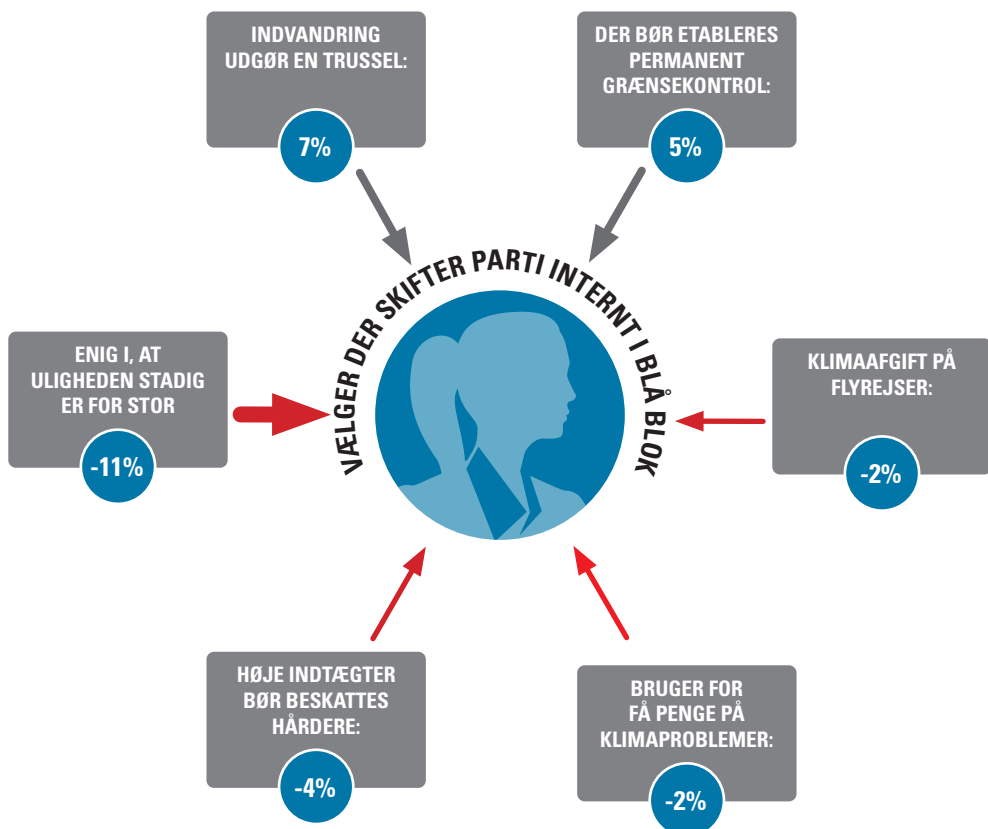
N: min. 1201

Når det drejer sig om klima er det de konservative vælgere, der er mest positive. Helt i overensstemmelse med Det Konservative Folkepartis tradition for at markere sig

som lidt mere grønt end resten af blå bloks partier. Også her følges de til dørs af Nye Borgerliges vælgere. Borgerlige klimaengagerede har med andre ord fået hele to steder at sætte deres kryds. For resten af skifterne, spiller klimaet en meget begrænset rolle.

Vælgere, der skifter parti internt i blå blok, gør det altså først og fremmest fordi de finder, at kampen mod indvandring er vigtig. Selv om Dansk Folkeparti længe har haft monopol på netop denne dagsorden, så er partiet blevet svækket her. Samtidig har man heller ikke haft den store succes, når det drejer sig om at undgå svækkelser af velfærdsstaten og om at bagatellisere klimamobiliseringen.

Figur 4: Forudsagte sandsynligheder for at vælgere med givne holdninger skifter parti internt i blå blok. (Binær logistisk model - vægtet)

GLEM ALT OM LIGHED

For vælgere, der skifter parti internt i blå blok, betyder indvandring som nævnt en hel del. Hvis man finder, at indvandring udgør en alvorlig trussel mod den danske kultur eller egenart, er der 7 pct. større sandsynlighed for, at man skifter parti i blå blok, end hvis man ikke deler denne holdning. Omvendt kan holdninger til lighed betyde, at sandsynligheden for at man skifter parti i blå blok falder drastisk. M.a.o. kan en vurdering af, at ulighed ikke er det store problem medvirke til, at man er mere tilbøjelig til at holde fast ved sit parti i blå blok. Det fremgår af figur 4, der viser forudsagte sandsynligheder for at vælgere med givne holdninger skifter parti internt i blå blok.

Ideologiske synspunkter kan altså virkelig få de dynamiske blå vælgere til at markere sig. Hvilket vidner om en relativ markant ideologisk profil, når man sammenholder med den almindelige politiske interesse og opmærksomhed i en valgkamp. Og så skal man stadig huske på, at beregningerne er foretaget for hele gruppen af erfarne vælgere, der stemte både i 2015 og 2019. Og her er antallet af partiskifttere internt i blå blok et relativt begrænset antal. Derfor de lavere procenter, sammenlignet med eksempelvis niveauet for de stabile blå vælgere, vist i forrige kapitel.

På denne baggrund bliver det interessant at se nærmere på, hvad vælgere, der skifter fra blå til rød blok, er optaget af. Om de er drevet af lighedsprincipper eller kritiske holdninger til indvandring. Eller om der er noget helt andet på spil.

Frustrationer er gode når man skal skifte fra blå til rød

SMÅ ULYKKER, GENVORDIGHEDER OG HELDIGE TILTAG

Benedikte er min gode frisør-ven. Kender hende ret godt. Så godt, at vi af og til også skal snakke politik. Hun er et meget impulsivt og engageret menneske, der altid brænder for en eller flere sager. I hvert fald når hun skal finde emner at snakke om.

Hun er meget optaget af hverdagens små ulykke, genvordigheder og heldige tiltag. Som er gode perspektiver, når man skal snakke med kunderne om deres familie og daglige aktiviteter. Så lader hun nogle gange munden køre. Hun er faktisk også god til at lytte. Og huske. Hun kan faktisk huske meget af det, man fortalte sidste gang. På den måde kan hun også følge op på noget af det, vi snakkede om sidst, og det viser jo, at hun interesserer sig for hver enkelt. Derfor er hun også meget vellidt af kunderne. Og hendes faste kundekreds vokser og vokser.

Med jævne mellemrum vil hun gerne tale om politik med mig. Når jeg nu er samfundsforsker, vil hun gerne lige fortælle mig et og andet om de der politikere, og det de går og laver. For det er hun mildt sagt ikke tilfreds med.

Det er ikke sådan, at der er en linje i Benediktes kritik. Den kommer ikke fra ideologiske overvejelser, eller stringente politiske perspektiver, men mere fra hjertet. Og indeholder spontane synspunkter på noget af det, der er oppe i tiden.

Et tilbagevendende tema er, at hun ikke forstår halvdelen af hvad de siger, når de snakker om økonomi. Hvad er det der 'råderum' for noget, kan hun pludselig spørge?

Altså, er det et roderum? Eller er det en sparekasse? Hvor kommer pengene fra, for pludselig er der råd til både det ene og det andet. Og pludselig er der ikke, fordi man ikke må bruge 'råderummet' til hvad som helst! Det er ikke til at finde ud af.

På det seneste er hun begyndt at gå mere og mere op i klimapolitikken. Altså, vi skal gøre noget. Det er klart. Og vi skal gøre noget for vores børn. Og børnebørn, tilføjer hun venligt, med tanke på min situation. Men altså, kunne du lade være med at spise kød? Sådan for alvor. Eller kunne du lave nogle kødløse dage? Det er svært, det siger jeg dig. Min mand vil skrumpe helt ind, hvis det skulle ske.

Når jeg så siger, at der jo skal gøres noget, og at det er en af de nemme genveje til at gøre noget, der virkelig batter, så himler Benedikte med øjnene og siger, at det ikke har en gang på jorden. Altså, sådan for alvor. Og så er det jo svært at komme videre ad den vej.

Men så er der heldigvis også andre områder, hvor man kan sætte ind. Hun har lige fået bil. Ja, det er hendes mand der bruger den mest, men altså, de har lige fået en ny, og det er en hybrid. Så kan hun ordne klimaet, når hun køber ind. Eller noget af det. Og det er hun voldsomt begejstret for.

Da jeg spurgte hende, om hun vidste hvem hun ville stemme på til det kommende valg, så svarede hun, at hun var noget i vildrede. Måske vil hun stemme på Venstre, men Lars Løkke er altså ikke til at stole på. Måske vil hun stemme på Søren Pape, for han er egentlig ret rar. Altså, sådan på den hyggelige måde. Måske vil hun stemme på Mette, for hun har gjort det godt. Eller på hende der Pia, for hun vil også noget med klimaet. Det kan man godt fornemme.

Sjovt nok har hun aldrig spurgt, hvad jeg ville stemme. Og jeg har heller ikke fortalt hende det. For mig er det at stemme ret privat. Det er det vist også for Benedikte, men hun vil gerne snakke om det. For hende er politik jo også en af hverdagens små ulykke, genvordigheder og heldige tiltag.

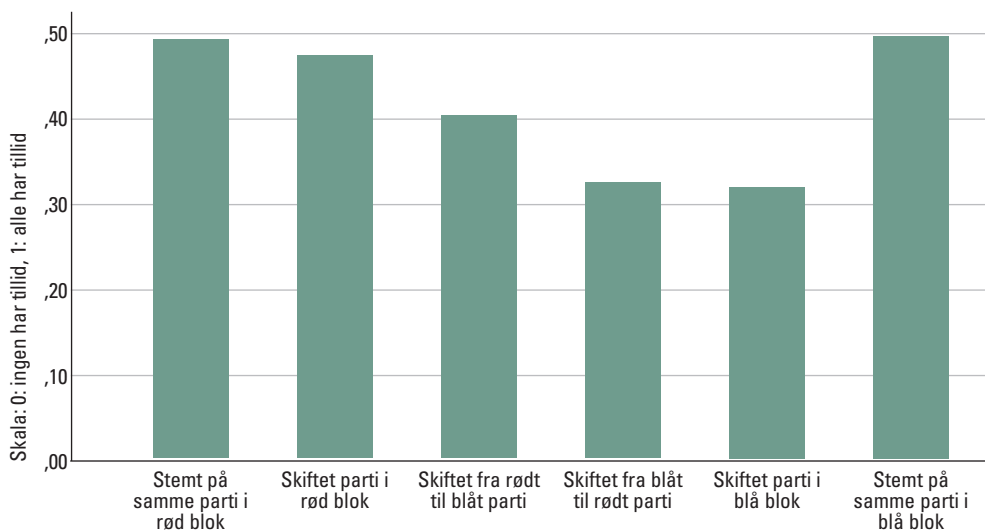
FREMMEDGJORTE SKIFTERE UDEN TILLID TIL POLITIKERE

De vælgere, der skifter fra et parti i blå blok til et parti i rød blok, spiller en rigtig stor rolle ved folketingsvalget 2019. Og ved de tidligere valg, for den sags skyld. De leverer jo i sagens natur et af de helt afgørende bidrag til et magtskifte. Hvor der kun er 3 pct. af de erfarne vælgere, der går fra rød til blå, så er der 8 pct. af de erfarne vælgere, der går den anden vej. Det giver et stort forspring til rød blok.

Dansk Folkeparti var den store leverandør af vælgere til rød blok. De afgav 3,4 pct. af de erfarne vælgere til Socialdemokratiet, 0,6 pct. til SF og 0,4 til Enhedslisten. Dertil kommer alt det løse. I alt afgav Dansk Folkeparti 4,7 pct. af vælgerne til rød blok. Godt nok små tal, men vi taler her om det samlede billede af erfarne vælgere, så her betyder selv små tal noget. De fremgår i øvrigt også af vælgervandringstabellen i bilaget.

Den anden store leverandør var Venstre, der bl.a. afgav 1,2 pct. af vælgerne til Socialdemokratiet. I alt afgav Venstre 2,2 pct. af vælgerne til rød blok. Noget mindre end Dansk Folkepartis bidrag, men det tæller alt samme med, når det er de små marginaler, der afgør valget.

Figur 5: Vælgeres tillid til politikere. Folketingsvalget 2019

I gruppen af vælgere, der skifter fra blå til rød blok, er unge med kort uddannelse og unge på vej i uddannelsessystemet overrepræsenteret. Stort set ingen af dem er tilhængere af et bestemt parti. De tilhører endvidere en gruppe, der er meget lidt interesseret i politik, og som i praksis finder deres vej til et kryds i løbet af valgkampen. For en del af dem, nemlig 11 pct., skete det faktisk på den sidste dag i valgkampen.

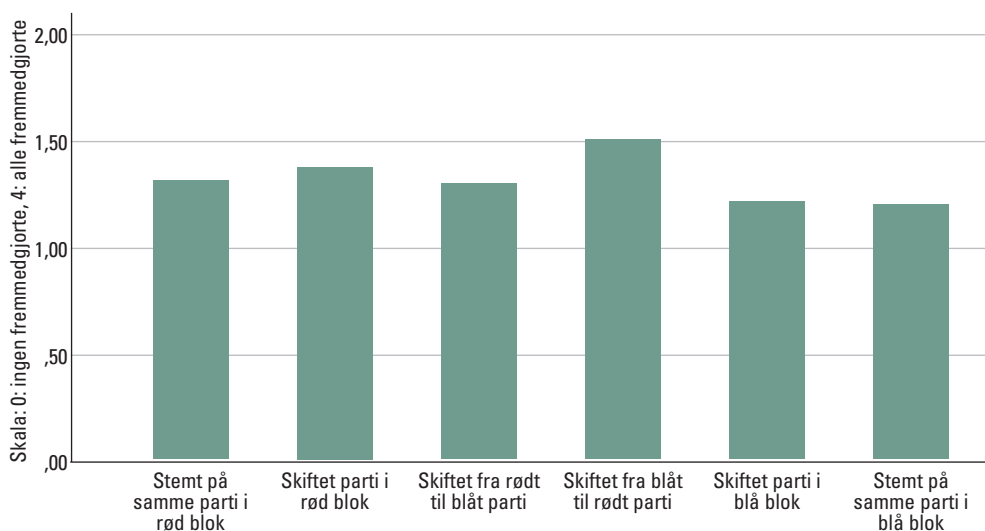
I analyser af vælgeradfærd ser man jævnligt på graden af tillid til politikere, ud fra en antagelse om, at manglende tillid kan medføre, at man skifter til et andet parti, i håbet om at det nye partis politikere er bedre, eksempelvis til at udtrykke kritik af de

siddende politikere. I manglende tillid ligger ofte kimen til populisme, der af mange opfattes som et dominerende træk i de moderne demokratier. Et andet resultat af den manglende tillid kan være, at man helt undlader at stemme.

Samlet set er tilliden til politikere ved folketingsvalget 2019 faldet til 41 pct. Det er det laveste niveau siden 1990, hvor den var på 46 pct. Dengang steg den igen for at nå et toppunkt i 2005 på 69 pct. Det var den også i 2007, men siden er den faldet konstant, for dog at stabilisere sig ved valget i 2019.

Det laveste niveau finder man hos vælgere, der skifter fra blå til rød blok, og hos vælgere der skifter internt i blå blok. Faktisk er det kun 31 pct. af disse vælgere, der har tillid til politikerne, og det er det laveste niveau i denne undersøgelse. Det fremgår af figur 5, der viser den gennemsnitlige tillid til politikere i de 6 vælgergrupper, der arbejdes med her. Figuren viser endvidere, at tilliden er størst hos de vælgere, der stemmer på samme parti som sidste gang. Forhold der måske har været medvirkende til, at de netop har stemt på samme parti som sidst.

Figur 6: Niveau for politisk fremmedgørelse

Manglende tillid til politikere indskrives sig ofte i det, man kalder for politisk fremmedgørelse. Altså en oplevelse af, at man som vælger ikke rigtigt kan finde et velbegrundet politisk standpunkt. I denne undersøgelse er politisk fremmedgørelse beregnet med udgangspunkt i et politisk indeks, der omfatter fire udsagn. Vælgerne

skal angive, om man er enig eller uenig i, at politik undertiden er så indviklet, at de ikke rigtigt kan forstå, hvad der foregår, at de ved så lidt om EU, at de næsten har opgivet at følge med, at når politikere diskuterer økonomisk politik, forstår de kun en brøkdel af, hvad de snakker om, og endelig at det gennemgående er svært at tage stilling til politiske spørgsmål.

Beregninger for graden af politisk fremmedgørelse for de 6 vælgergrupper er angivet i figur 6. De mest fremmedgjorte vælgere finder man i den gruppe vælgere, der skifter fra blå til rød blok. Her adskiller de sig markant fra resten af vælgerne i blå blok, som udviser det laveste niveau for fremmedgørelse. Der er tale om signifikante forskelle, selv om figuren får forskellene til at se mindre ud. Vælgerne i rød blok ligger nogenlunde på det samme niveau, signifikant over de blå vælgeres.

Tabel 17. Prioritering af politiske emner hos vælgere, der har skiftet fra parti i blå blok til parti i rød blok. Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI-POLITIK		KLIMA-POLITIK	
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Motvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaller og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Alternativet	0	29	14	14	0	14	29	86	71
Enhedslisten	5	36	32	33	0	14	9	18	21
SF	26	20	31	47	11	29	22	37	31
Scialdemokratiet	46	24	55	67	22	38	46	29	17
Radikale Venstre	6	3	12	33	9	9	26	40	29
Vælgere der skifter fra blå til rød blok	32	22	41	55	16	30	35	33	23
Totalt for alle erfarne vælgere	29	29	38	55	25	32	45	32	26

N: min. 228

Det vil sige, at hvis man som udgangspunkt skal tegne et billede af de vælgere, der skifter fra blå til rød blok, så vil nogle af fællestrækkene være, at de på den ene

side har relativ begrænset tillid til politikere, og at de på den anden føler sig ret fremmedgjorte i forhold til det politiske univers. Derfor er der heller ikke noget at sige til, at de går og overvejer deres valg lige til det sidste. De mangler jo grundlæggende en genvej til et kryds, fordi deres tillid, interesse, holdningsmæssige forankring og generelle politiske engagement er så svag, som tilfældet er.

Det er ikke mindst velfærdsområdet, der opfattes som meget vigtigt, for de vælgere, der krydser fra blå til rød blok. Det fremgår af tabel 17. Tilbageatrækning, ældrepleje og sundhedspolitik vurderes som meget vigtige områder i et omfang, der ligger tæt på eller lidt over landsgennemsnittet. Derimod ligger kampen mod ulighed markant under landsgennemsnittet. Det sidste antyder, at det ikke er en grundlæggende utilfredshed eller et ideologisk engagement, der driver skiftet, sådan som tilfældet er hos de vælgere, der skifter internt i rød blok.

Kriminalitet og indvandring er heller ikke nødvendigvis områder, der får vælgerne til at smutte. Måske snarere tværtimod, forstået på den måde, at hvis det havde været et vigtigt emne for dem, så var de formodentlig blevet i blå blok, sådan som det er tilfældet for de vælgere, der skifter internt i blå blok eller som går fra rød til blå blok. For begge disse grupper er værdipolitikken meget vigtig. Her ligger man langt over landsgennemsnittet.

Endelig kan det konstateres, at heller ikke klimapolitikken synes at have gjort den store forskel hos de vælgere, der går fra et parti i blå til et parti i rød blok.

Nu lander en stor del af de vælgere, der krydser fra blå til rød blok hos Socialdemokratiet. Og hos lige netop denne gruppe er den grønne profil endnu mere lysegrøn, og deres engagement i fordelingspolitikken stor. Det samme gælder deres vurdering af indvandrerpolitikken, som ligger tæt på landsgennemsnittet.

Så billedet af disse vælgere har måske to sider, hvis man går lidt ud over tallene i tabellen, og ser på de enkelte grupper af vælgere, der flytter fra blå blok til hhv. Socialdemokratiet og de øvrige partier. Hvor velfærd og indvandring hos de nye socialdemokratier vurderes som meget vigtigt, er det mere klimaet der står i centrum hos de øvrige, men dem er der ikke helt så mange af. Men de to ret forskellige profiler er altså medvirkende til, at gennemsnittet lander hvor det gør.

EN GENNEMSNITLIG GRUPPE

Når det drejer sig om konkrete holdninger kan man se den samme tilbageholdenhed i forhold til klimapolitikken, som det var tilfældet ovenfor. Det fremgår af tabel 18, der viser politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet fra parti i blå til parti i rød blok. Ikke mindst de socialdemokratiske vælgere ligger relativt lavt her. Og de ligger langt fra niveauet hos de stabile røde vælgere og de vælgere, der skifter parti internt i rød blok. På den anden side ligger de relativt højere end niveauet hos de blå vælgere.

Tabel 18. Politiske holdninger hos vælgere, der har skiftet fra parti i blå blok til parti i rød blok. Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaafgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Alternativet	55	36	33	22	67	70
Enhedslisten	33	70	56	48	64	62
SF	43	53	59	54	56	52
Socialdemokratiet	38	65	68	69	42	43
Radikale Venstre	67	33	13	15	54	71
Vælgere der skifter fra blå til rød blok	44	57	56	55	48	51
Totalt for alle erfarne vælgere	54	54	53	53	52	47

N: min. 331

Heller ikke når det drejer sig om beskatning af høje indtægter og vurderingen af uligheden, kommer de nye røde vælgere i nærheden af niveauet hos de stabile og partiskiftende røde vælgere. Men niveauet ligger på den anden side markant over det, man finder hos de blå vælgere, hvad enten det er stabile eller partiskiftende vælgere i blå blok.

Endelig lander de også i midterfeltet, når det drejer sig om indvandring og en permanent grænsekontrol. Her ligger de stabile og de partiskiftende vælgere i blå blok

meget højt, og det er også et område, hvor vælgere der går fra rød til blå blok ligger højt. Også her ligger man tæt på landsgennemsnittet, trukket op af de nye socialdemokratiske vælgere, der i stor stil er enige i, at indvandring udgør en alvorlig trussel.

Den gruppe af vælgere, der skifter fra et parti i blå til et i rød blok ligger kort sagt meget tæt på befolkningsgennemsnittet. Hvilket ikke mindst hænger sammen med de nye socialdemokratiske vælgers holdninger og prioriteringer. Der er altså tale om en gruppe vælgere, der ikke har den store fidus til politikere, der føler sig ret fremmedgjorte i forhold til det politiske univers, og hvis holdninger ligger tæt på det gennemsnitlige. Men som kommer til at gøre en stor forskel ved at sikre et regeringsskifte fra blå til rød blok.

Første gang er noget særligt

BARE DE VAR ENIGE

Torben er smedelærling fra Metal College i Aalborg. Han er 19 år, og han er ikke specielt interesseret i politik. Han er ret meget alene, dyrker vægttræning når han laver noget i fritiden og bor hjemme hos sin mor. Hans politiske engagement begrænser sig til militæret, som han i øvrigt også gerne ville have været en del af. Men han har fået diagnosen ADD, og det er åbenbart nok til, at han ikke kunne komme ind som soldat.

Torben diskuterer kun sjældent politik med sin mor, eller med andre. Han kan ikke rigtigt lide det, for han mener, at de har meget forskellige holdninger. Han forklarer det med, at han går meget op i militæret og støtter det rigtigt meget, mens hans mor er 'militærnægter' og det er hans kammerat også. Derfor bliver de altid uenige. Og nogen gang kommer de næsten op og skændes. Det vil han ikke bare på grund af noget politik. Torben ved ikke, hvad hans mor stemmer.

Det er tydeligt, at politik ikke har hans store interesse, bortset fra militærspørgsmål, og han mener også at politik kan have ret negative konsekvenser. Han siger, at politik kan være roden til alt ondt. Folk de kan simpelthen blive så sure på hinanden. For Torben er militæret som sagt det emne, der strukturer hans politiske holdning og hans politiske univers. Det er holdninger til militæret der afgør, om man bliver opfattet i et positivt lys, eller om man opfattes som en modstander.

Han har opdaget, at de der i Enhedslisten vil militæret til livs. Derfor kan han slet ikke klare dem. Uanset hvad de siger. Han har også fundet ud af, at Det Konservative Folkeparti går meget positivt ind for militæret. Sådan på den rigtige måde, hvor de siger, at det både er godt for den enkelte og for Danmark. For Gud, konge og fædreland, som han grinende siger, når nogen spørger, hvorfor han er så glad for militæret. Med det mener han, at militæret er det vigtigste fundament for samfundet, overhovedet.

Nogle gange bliver Torben rigtigt træt af politik. Og så ønsker han, at man kunne få nogle politikere, der bare kunne blive enige om det, der er nødvendigt for Danmark. At man fik nogen, der bare vidste, hvad det hele drejede sig om, og så skulle de have lov til at formulere politikken. Gerne sammen med nogle eksperter, hvis det er nødvendigt. På den måde kan man undgå, at der altid kommer konflikt og uenighed ud af det der politik.

Selv om han virkelig ikke kan lide konflikter i politik, så glæder han sig alligevel til at stemme. Han har fået valgekortet, og hans mor har mindet ham om, at han skal huske at stemme. Det vil han også gerne.

Han kan huske, at de altid fik fri fra skolen, når der var valg. Så skulle alle stemme henne på skolen, og så blev den lukket. Derfor har han altid tænkt på valgdagen som en særlig dag. Og nu skal han så selv til at være en i fællesskabet. En af dem, der er med til at bestemme. Det synes han er helt vildt. Og han glæder sig. Han regner også med, at han skal sidde og se tv, når valgresultatet offentliggøres. Måske sammen med sin mor, hvis hun kan holde sig vågen så længe. Hun plejer nemlig at gå tidligt i seng.

Det er ikke sådan, at han håber på et bestemt resultat af valget. Han er lige glad med, hvem der danner regering. Han håber bare på, at de konservative klarer sig godt. For så surfer han også med på bølgen med de militærvenlige folk. Og det vil han gerne.

FØRSTEGANGSVÆLGERE ER RØDE

For førstegangsvælgerne er et valg første gang, i ordets bredeste betydning. Nogen nedtoner betydningen, og siger at det da bare er at stemme. Andre gør sig store anstrengelser for at koble et bestemt partivalg sammen med egne interesser og præferencer, i den udstrækning de er til at identificere. De arbejder også med overvejelser om at koble bestemte synspunkter sammen til et samlet politisk perspektiv, som kan identificeres hos de politiske partier.

Her er en oplagt genvej for mange at besøge en af de hjemmesider, hvor man kan tage en partitest. Her svarer man på et antal spørgsmål om samfundsmæssige prioriteringer, og så får man til sidst at vide, hvilket parti man oplagt kan stemme på. Nogle gange også en bestemt kandidat i den kreds, man bor i. Ved folketingsvalget i 2015 tog mere end 60 pct. af de unge en test, og hver tredje af dem fulgte det råd, som testen gav. Så det er en genvej for mange af dem. Andre taler med venner og bekendte om deres foretrukne parti, og måske lader de sig også inspirere af dem.

Tabel 19. Førstegangsvælgernes partivalg

	Alternativet	Enhedslisten	SF	Socialdemokratiet	Radikale Venstre	Venstre	Liberal Alliance	Det Konservative Folkeparti	Dansk Folkeparti	Nye Borgerlige
Førstegangsvælgere	11	8	8	20	19	11	11	3	3	5
Alle vælgere	3	10	8	29	7	18	3	7	11	4

N: 351. Vægtede tal.

Resultatet er, at der som regel kan udpeges et eller flere partier, hvor de unge er overrepræsenteret. Det er også tilfældet ved valget i 2019. Generelt er førstegangsvælgerne mere røde end blå. 66 pct. af dem stemmer på et parti i rød blok og 33 pct. på et parti i blå blok. Men inden for blokkene er der nogle partier, der taler mere til de unge end andre. I rød blok er førstegangsvælgerne overrepræsenteret hos Alternativet og Radikale Venstre, og i blå blok hos Liberal Alliance og Nye Borgerlige. Det er altså disse fire partier, der har haft en særlig evne til at mobilisere unge, når de skal sætte krydset for første gang. Det fremgår af tabel 19, der viser førstegangsvælgernes partivalg.

Det ændrer ikke ved, at de to største ungdomspartier i absolut forstand er Socialdemokratiet og Radikale Venstre. Næsten 40 pct. af de unge førstegangsvælgere har samlet set stemt på netop de to partier.

Hvis man skal pege på et af partierne, der virkelig stikker af, så er det Radikale Venstre med hele 19 pct. af førstegangsvælgerne. Så det er et parti, der åbenbart favner bredt, og på denne måde kan man også få en fornemmelse af, hvad der især er på spil hos de unge, når de skal pejle sig frem til et parti, de kan sætte kryds ved.

Tabel 20. Prioritering af politiske emner hos førstegangsvælgere.
Procent der angiver, at emnet er meget vigtigt.

	FORDELINGSPOLITIK					VÆRDI-POLITIK		KLIMA-POLITIK	
	Pensions- og tilbagetrækningspolitik	Modvirke ulighed	Ældrepleje	Hospitaller og sundhed	Skattepolitik	Kriminalitetspolitik	Flygtninge og indvandring	Klimapolitik	Miljøpolitik
Alternativet	18	18	0	50	5	5	18	100	75
Enhedslisten	5	68	5	47	26	5	15	63	56
SF	23	46	29	46	10	6	25	59	46
Socialdemokratiet	23	31	24	34	22	34	21	53	61
Radikale Venstre	10	14	14	35	24	5	16	55	50
Venstre	4	4	9	24	26	13	33	44	39
Liberal Alliance	21	8	8	8	58	13	25	38	32
Det Konservative Folkeparti	50	17	17	50	60	50	50	33	33
Dansk Folkeparti	50	50	43	43	14	71	100	0	0
Nye Borgerlige	8	21	36	54	8	50	64	21	21
Førstegangsvælgere	17	25	16	42	24	19	27	53	48
Totalt for alle erfarne vælgere	28	28	36	54	25	30	43	33	27

N: min. 221

DET GRØNNE ER MEGET VIGTIGT

De unge førstegangsvælgere er generelt meget optaget af klima og miljø. Det fremgår af tabel 20, der viser de unges prioritering af meget vigtige politikområder. Generelt ligger de unge over landsgennemsnittet på disse områder, bortset fra de førstegangsvælgere der stemmer på Dansk Folkeparti og Nye Borgerlige. Så selv om det er færre blå vælgere, der prioriterer de to områder som vigtige, så tegner det samlet et billede af nogle meget grønne førstegangsvælgere.

På de øvrige områder ligger førstegangsvælgerne under landsgennemsnittet.

Både når det drejer sig om fordelingspolitik og værdipolitik. Kun på skatteområdet kommer de tæt på landsgennemsnittet, båret oppe af unge vælgere hos Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti.

Indvandre- og kriminalitetspolitikken bliver vægtet af de unge vælgere hos Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige og især Dansk Folkeparti. Det drejer sig imidlertid ikke om så mange unge, så det flytter ikke meget på gennemsnittet. De unge socialdemokrater ligger lavt når det drejer sig om indvandring, hvilket er bemærkelsesværdigt, når nu Socialdemokratiet netop forsøgte at mobilisere på dette politikområde. Derimod ligger de, sammen med de øvrige unge venstrefløjsvælgere, højt på flere af velfærdsområderne. Men også her er det de mindre venstrefløjspartiers vælgere, der holder den velfærdspolitiske fane højt.

Bundlinjen viser, at det især er klima og miljø, der har været med til at mobilisere de unge førstegangsvælgere, hvilket bl.a. har givet Alternativet en relativ stor gruppe nye vælgere. Relativt, for de tabte jo ret markant.

ALLE ER MERE ELLER MINDRE GRØNNE

Når det kommer til konkrete politiske holdninger, er de unge førstegangsvælgere også ret grønne. Men hvor det først og fremmest var venstrefløjens unge, der fandt at klima og miljø var meget vigtige spørgsmål, så er den grønne profil bredt noget mere ud, når det drejer sig om konkrete bud på holdninger og politikforslag. Det fremgår af tabel 21, der viser førstegangsvælgeres politiske holdninger på de områder, der er udvalgt i denne analyse.

Forslaget om klimaafgifter på flyrejser møder stor tilslutning fra venstrefløjen, hvilket er lige efter bogen. Men overraskende er topscoren Nye Borgerliges unge, hvor næsten alle går ind for forslaget. Næsten alle unge er enige i, at der bruges for få penge på klimaproblemer. Det er faktisk kun de unge, der har stemt på Dansk Folkeparti, der holder igen her.

Så det grønne engagement har været et vigtigt emne for de unge førstegangsvælgere. Men det har åbenbart ikke været noget vigtigt pejlemærke for partivalg, idet de med grønne holdninger spreder sig over næsten alle partier.

Det er på andre områder, vandene for alvor deles. Dem der går ind for at beskutte høje indtægter og bekæmpe uligheden, finder i udpræget grad frem til

et af venstrefløjens partier, mens de unge vælgere der er uenige, stemmer på et af højrefløjens. Og omvendt når det drejer sig om indvandring som en trussel og permanent grænsekontrol. Her stemmer de, der er enige, på et af partierne i blå blok, mens de, der er uenige, på et af partierne i rød blok. Med Enhedslistens unge vælgere som nogle af dem, der er mest profilerede eller ideologiske, om man vil. Hvilket vel egentlig også er efter bogen.

Tabel 21. Politiske holdninger hos førstegangsvælgere.
Procent der angiver, at de er enige i givne udsagn.

	Enig i at høje indtægter burde beskattes hårdere	Enig i at uligheden stadig er for stor	Enig i at indvandring udgør en alvorlig trussel	Enig i, at der bør være permanent grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse	Enig i, at der bør indføres klimaafgifter på flyrejser	Enig i, at der bruges for få penge på klimaproblemer
Alternativet	47	48	19	25	67	84
Enhedslisten	96	96	5	12	79	83
SF	59	77	23	15	59	75
Socialdemokratiet	45	50	41	39	60	71
Radikale Venstre	38	57	8	10	48	76
Venstre	11	13	57	49	35	70
Liberal Alliance	8	0	43	44	31	79
Det Konservative Folkeparti	11	11	67	67	25	89
Dansk Folkeparti	27	8	100	67	9	27
Nye Borgerlige	38	44	100	92	88	64
Førstegangsvælgere	39	43	35	33	53	74
Totalt for alle erfarne vælgere	53	54	52	51	52	49

N: min. 295

Der er imidlertid to grupper af unge, der kombinerer forskellige holdninger. Det drejer sig i første omgang om de unge, der har stemt på Socialdemokratiet. De ligger over gennemsnittet for de unge førstegangsvælgere men under landsgennemsnittet,

både når det drejer sig om beskatning, om ulighed, om indvandring som en trussel og om støtten til en permanent grænsekontrol. En kombination af holdninger, Socialdemokratiet i valgkampen har gjort meget ud af at positionere sig med. Den anden gruppe er dem, der har stemt på Nye Borgerlige. De kombinerer på samme måde, men med ekstrem vægt på indvandrere som trussel og med permanent grænsekontrol.

Næsten alle de unge førstegangsvælgere er optaget af klima og miljø. Men det er ikke nødvendigvis dette engagement, der fører dem til et bestemt partivalg. Den vej finder de i langt større udstrækning, når det drejer sig om velfærd, ulighed og indvandring. Og her er de ret præcise til at finde frem til netop de partier, der kombinerer holdninger på samme måde som dem. Med enkelte undtagelser, eksempelvis dem, der har stemt på Nye Borgerlige, der hverken er særligt klimavenlige eller ønsker mere lighed.

I modsætning til hvad man måske skulle tro, føler de unge førstegangsvælgere sig ikke specielt fremmedgjorte i forhold til det politiske univers. Deres niveau (1,48) ligger lige over gennemsnittet for de øvrige vælgere (1,32), og markant under niveauet hos de mest fremmedgjorte, som er dem, der har skiftet fra blå til rød blok (1,51). Det er heller ikke her, man finder en udbredt mistillid til politikerne. De unges niveau (0,38) ligger godt nok under den gennemsnitlige tillid for de øvrige vælgere (0,42), men også her over tilliden hos vælgere med den laveste tillid, nemlig dem der skifter internt i blå blok (0,32) og hos de vælgere, der skifter fra blå til rød blok (0,33).

De unge førstegangsvælgere har altså mod på at finde frem til netop deres parti, og de føler sig ikke specielt frustrerede i denne proces. Muligvis fordi de har nogle klare fixpunkter. Eller fordi de har fået flittig hjælp af de mange partitest, som en hel del af dem har taget, og hvis råd en del af dem også følger.

Vindere og tabere

NOGLE PARTIER ER BARE BEDRE

Når man skal stemme ved et folketingsvalg, er det godt at have en favorit. Altså et parti, som man har sympati for. Sympati er noget andet end at føle, at man er en del af et politisk univers. Man kan altså godt have sympati for enten Socialdemokratiet eller Venstre, uden at føle sig som en socialdemokrat eller venstremand. Det er heller ikke sikkert, at man stemmer på det parti, man har størst sympati for. Eksempelvis fordi man finder, at der nu er brug for at fremme en sag, som det parti, man har størst sympati for, ikke tager ordentlig fat på lige nu. Det kunne være de ældre, det grønne eller noget helt fjerde.

Vælgernes top ti, når det drejer sig om sympati på en skala fra 0 til 10, er angivet i tabel 22. Som det fremgår af tabellens sidste spalte, er de mest populære partier ved valget i 2019 Socialdemokratiet, Venstre og Det konservative Folkeparti. I bunden finder vi Alternativet, Liberal Alliance og Nye Borgerlige. Det er åbenbart ikke nemt at være et nyt parti i Danmark og opnå vælgernes sympati. Man må nøjes med at finde støtte i mindre segmenter af vælgere, hvilket betyder, at det kan være lidt vanskeligt, sådan for alvor at vinde nye vælgere fra de andre partier, når man er ny på banen.

Hvis man er blevet træt af partierne i rød blok, og ønsker at stemme på et i blå blok, så er det Venstre, der står lige for. Det fremgår af den tredje spalte i tabel 22,

som viser sympatibarometeret for dem der skifter fra blå til rød blok. Her er der fortsat også sympati for Socialdemokratiet, men man har åbenbart på trods af det ønsket et skift. Det konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti står også relativt højt her.

Tabel 22. Vælgernes stemmeadfærd og partipræferencer.

Gennemsnitsberegninger af, hvilket parti man finder mest sympatisk 0-10.

Stemmer på samme parti i rød blok		Skifter parti i rød blok		Skifter fra parti i rød til parti i blå blok		Skifter fra parti i blå til parti i rød blok		Skifter parti i blå blok		Stemmer på samme parti i blå blok		Førstegangsvælgere		Gennemsnit	
Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.	Parti	Gns.
SD	8,33	ENL	8,86	V	8,18	SD	8,16	V	7,96	KON	8,46	KON	7,11	SD	6,69
SF	7,37	ALT	8,10	SD	7,55	V	5,89	KON	7,61	V	8,45	V	7,05	V	5,99
ENL	7,21	SD	7,57	KON	6,95	DF	5,64	DF	7,11	DF	7,48	SD	6,94	KON	5,76
RV	6,15	SF	7,48	DF	6,21	SF	5,37	NB	6,71	RV	6,08	RV	6,66	SF	5,41
ALT	5,05	RV	6,71	RV	5,45	KON	5,05	LA	6,00	LA	5,29	DF	6,22	ENL	4,94
KON	4,98	KON	4,72	NB	4,64	RV	5,00	SD	5,55	SF	5,19	ENL	6,04	RV	4,94
V	4,34	V	3,23	ENL	4,32	LA	4,73	ENL	5,44	SD	4,95	ALT	5,88	DF	4,84
DF	3,16	LA	2,82	SF	4,03	ENL	4,70	SF	5,17	NB	4,80	SF	5,83	ALT	3,81
LA	2,71	DF	2,32	LA	3,99	ALT	4,42	RV	5,16	ALT	3,09	LA	5,30	LA	3,68
NB	2,32	NB	1,66	ALT	3,30	NB	3,67	ALT	4,53	ENL	2,83	NB	4,69	NB	3,56

For de vælgere, der går fra blå til rød blok, finder man næsten den samme historie. Her står Socialdemokratiet først, mens Venstre er rangeret som nummer to, men med et markant lavere niveau af sympati. Disse vælgere må altså virkelig være skuffede over de blå partier. Og da de andre partier i rød blok rangerer endnu lavere i disse vælgers øjne, så er det Socialdemokratiet, der bliver den oplagte vinder her.

Så er der straks mere rav i den, når det drejer sig om de vælgere, der skifter parti internt i rød blok. Her står Enhedslisten først. Endda med det højeste gennemsnitlige

niveau for sympati overhovedet. Men de andre partier i rød blok følger lige efter, og så er der et langt spring ned til partierne i blå blok. Det konservative Folkeparti ligger først her. Måske er der lidt sympati at hente som følge af partiets grønne engagement. Nye Borgerlige står her med det laveste gennemsnit overhovedet. Hos de vælgere, der skifter internt i blå blok, er det Venstre, der er mest populært. Derfor er det ret logisk, at man har fået mange vælgere fra Dansk Folkeparti, der jo tabte stort. Her er der i øvrigt ikke samme store spring i sympati, som hos de vælgere, der skifter internt i rød blok.

Hos de stabile vælgere i rød blok er det Socialdemokratiet der er rangeret som nummer et, med SF og Enhedslisten lige efter. Hos disse stabile røde vælgere er det Det konservative Folkeparti, der står først, når det drejer sig om vurderingen af de blå partier. Og selv om det er langt nede, er der ikke så langt op til Alternativet, som er det mindst populære parti i rød blok.

Hos de stabile vælgere i blå blok, er det lidt overraskende Det konservative Folkeparti, der står som det mest sympatiske parti. Men reelt deler de førstepladsen med Venstre, som så ovenikøbet evner at tage de fleste af blokkens stemmer. Det er også bemærkelsesværdigt, at SF opnår mere sympati hos de stabile blå vælgere end Socialdemokratiet, selv om ingen af disse vælgere hr tænkt at stemme på et af de røde partier.

Og så tilter billedet helt hos førstegangsvælgerne. De fleste af dem stemmer på et parti i rød blok, men deres sympati er størst for to blå partier, med Det konservative Folkeparti i spidsen. Det radikale Venstre, der henter relativt mange vælgere her, kommer ind på en 4. plads, lige før Dansk Folkeparti. Der er tilsyneladende et stykke vej til, at disse unge vælgere finder deres faste ståsted i det politiske univers, hvor sympati, strategi og vigtige politiske sager går op i en højere enhed.

Grundlæggende antyder denne liste over vælgerne top ti, målt på deres sympati med de forskellige partier, at flere af partierne har potentiale til mere. Og at der samtidig er partier tæt ved siden af, som også vurderes sympatisk af vælgerne. Så man kan altså også nemt tabe. Ikke mindst hvis man generelt ligger lavt på de forskellige valggruppers top ti.

EN BLANDET LANDHANDEL

Vælgerne opfører sig meget forskelligt. Som vist er nogle stabile støtter, mens andre

skifter parti fra valg til valg. Både internt i og mellem blokkene. De forskellige former for adfærd er samtidig ensbetydende med, at de ikke bare har forskellige favoritpartier, de har også forskellige politiske fixpunkter, som de især orienterer sig efter. De forskellige vælgergruppers vigtige politiske perspektiver er sammenfattet i figur 7.

De stabile røde vælgere vægter velfærd og kampen for ulighed. Endelig er der også en vis opmærksomhed på klimaet. De er altså både ideologisk profilerede og praktisk orienteret i forhold til velfærdsstaten. Og påvirket af den klimadebat, der blev mere og mere intens op til valgdagen. Derimod spiller indvandring og andre værdipolitiske spørgsmål en begrænset rolle.

Figur 7. Oversigt over vigtige politiske perspektiver for vælgergrupperne.

VÆLGERGRUPPER	VIGTIGE POLITISKE PERSPEKTIVER
Stemt på samme parti i rød blok	Velfærd. Kamp mod ulighed. Lidt klima
Stemt på nyt parti i rød blok	Kamp mod ulighed. Klima. Lidt velfærd
Skiftet fra parti i rød blok til parti i blå blok	Indvandring. Lidt velfærd (sundhed)
Stemt på samme parti i blå blok	Indvandring. Skattepolitik
Stemt på nyt parti i blå blok	Indvandring. Skattepolitik
Skiftet fra parti i blå blok til parti i rød blok	Lidt velfærd. Lidt klima
Førstegangsvælgere	Klima. Kamp mod ulighed

De dynamiske røde vælgere, der skifter parti internt i rød blok fra 2015 til 2019, er mere ideologisk profilerede. De sætter kampen mod ulighed øverst. Dernæst er de optaget af klimapolitikken, og er endelig også lidt optaget af den konkrete velfærdspolitik. Her er det let at forstå, at vælgerne skifter, hvis de synes at andre partier end det, de stemte på tidligere, kan løfte den ideologiske og klimapolitiske fane lidt højere.

Vælgere der går fra rød til blå blok vægter primært indvandring og i anden omgang velfærdspolitikken. Det er en lille gruppe vælgere, der ønsker en strammere indvandrerpolitik, som de ikke tror, den røde blok er i stand til at levere. Derfor skifter de.

De stabile blå vælgere vægter indvandrerpolitikken og skattepolitikken. De anerkender at velfærdsstaten er vigtig, men andre spørgsmål trumfer den. Det er også

tilfældet for de vælgere, der skifter fra et til et andet blå parti. På den måde ligner de blå vælgere hinanden lidt mere end de røde vælgere, uanset deres adfærd.

De vælgere der krydser fra blå til rød blok, er primært optaget af velfærd og af klima. Det går imidlertid ikke med fanerne løftet højt. Tværtimod, er de meget gennemsnitlige i deres holdninger, og har tilsyneladende vanskeligt ved at finde et markant pejlemærke. Derfor kan man sagtens få det indtryk, at denne lille gruppe vælgere, der spiller en meget stor rolle for det endelige valgresultat, har et ret distanceret forhold til politik. Her kan man således tænke sig, at ledende politikeres adfærd, etos og patos spiller en stor rolle. Men det kan ikke afgøres med de tilgængelige data.

Endelig er førstegangsvælgerne over en bred kam optaget af klimaet, hvor de røde af dem også har blikket rettet mod ulighed. Det er i hvert fald især uligheden, der gør en forskel, når førstegangsvælgerne skal finde frem til den politiske blok, de vil støtte.

Alt i alt skal de politiske partier kunne håndtere mange forskellige perspektiver hos vælgerne, både når det drejer sig om den generelle sympati hos vælgerne, og når de forsøger at sætte en dagsorden eller rejse et vigtigt politisk spørgsmål under valgkampen. Ikke mindst i den røde blok. Her skal partierne både kunne håndtere velfærd, klima og kampen mod ulighed. De blå partier har det umiddelbart lidt lettere, for de blå vælgere er mere ens i deres politiske prioriteringer. Til gengæld svinger deres generelle sympati for hinanden noget mere end i rød blok, hvor det interne partihierarki forekommer at være relativt stabilt.

TABERE OG VINDERE

Jeg indledte denne bog med at konstatere, at et valg altid har mange vindere, og ikke så mange tabere. De umiddelbare tabere kan i hvert fald hurtigt finde gode argumenter for, at de også har opnået positive resultater i løbet af valgkampen, eksempelvis rejst et vigtigt politisk spørgsmål, hvilket de også godt kan finde bevis for i det endelige valgresultat. I hvert fald hvis man går ned i detaljen.

Samlet kunne en del tyde på, at de partier der var bedst til at tematisere velfærdspolitiske spørgsmål, var dem der vandt mest. Derimod slog det klimapolitiske engagement hos partierne kun i begrænset udstrækning igennem blandt vælgerne. Det er faktisk kun hos førstegangsvælgerne, det tydeligt slår igennem. Men her sker det samtidig på en måde, der ikke for alvor er med til at differentiere vælgerne

vurdering af de forskellige partier. De er nemlig stort set alle grønne, og kan alligevel stemme på både Enhedslisten og Nye Borgerlige, for nu at nævne et ekstrem. En stram indvandrerpolitik var derimod ikke en vindesak. Det var et spørgsmål, der lå på et ret stabilt niveau, og ikke noget, der for alvor fik vælgerne engagement til at blomstre. Man kan vel egentlig bedst sige det på den måde, at indvandrerpolitikken er blevet et stabilt element i blå bloks politiske univers. Og så kan man tage kampen internt om, hvem der bedst håndterer det.

Og så kan man sammenfatte det hele med, at de mange strømme og komplekse vurderinger ender med, at regeringsmagten ryger til rød blok. Hvilket så er det mest håndfaste man kan sige, når det drejer sig om at udpege valgets vinder.

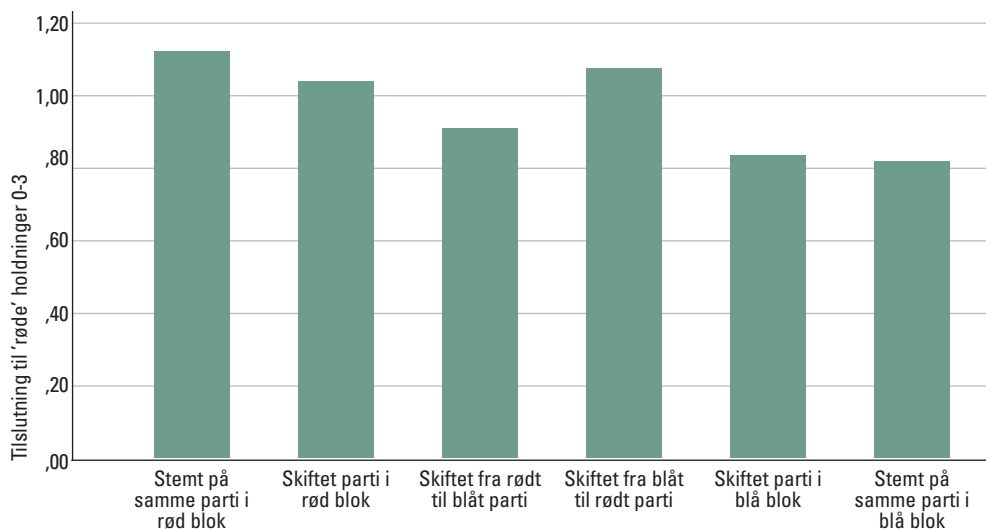
BILAG

Tabel 1A. Vælgervandring 2015-2019. pct.

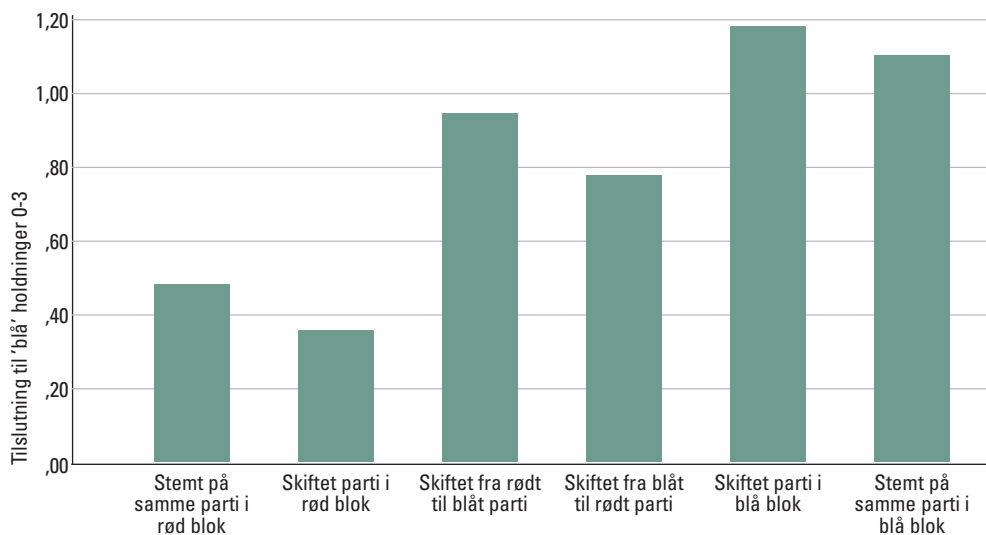
STEMTE VED FOLKETINGSALVET 2015												
STEMTE VED FOLKETINGSVALGET 2019		ALT	ENL	SF	SD	RV	KRD	Ven	LA	KON	DF	TOTAL
	ALT	1,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0	0,2	0	0	0,1	2,1
	ENL	0,5	6,5	0,5	0,9	0,1	0	0,1	0	0,1	0,4	9,1
	SF	0,3	1,0	2,8	2,6	0,2	0	0,3	0,1	0	0,6	8,1
	SD	0,5	0,9	1,4	19,7	0,4	0	1,2	0,2	0,1	3,4	27,7
	RV	0,4	0,2	0,2	1,1	2,5	0	0,4	0,4	0,3	0,2	5,7
	KRD	0,1	0	0	0,2	0	0,3	0,2	0,1	0,1	0,3	1,4
	VEN	0,1	0	0	0,6	0,1	0	13,2	1,2	0,3	2,7	18,3
	LA	0	0	0	0,1	0	0,1	0,3	2,0	0	0,2	2,7
	KON	0,1	0	0,2	0,2	0,1	0	1,5	0,7	3,0	0,9	6,5
	RIIS	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0,1	0,1	0	0,2	0,7
	DF	0	0,1	0	0,4	0	0,1	0,5	0,1	0	10,3	11,6
	NB	0	0,2	0	0,2	0	0	0,2	0,5	0,2	2,6	4,1
	SK	0	0	0	0	0	0	0,1	0,1	0,1	1,6	2,0
	TOTAL	3,2	9,4	5,5	26,2	3,6	0,7	18,4	5,6	4,2	23,4	100

Tallene er hentet fra de Tryk-data, der er til rådighed for denne undersøgelse. Vejede tal.
Tallene passer ikke helt til det faktiske valgresultat, men viser hvor vælgerbevægelser er størst.

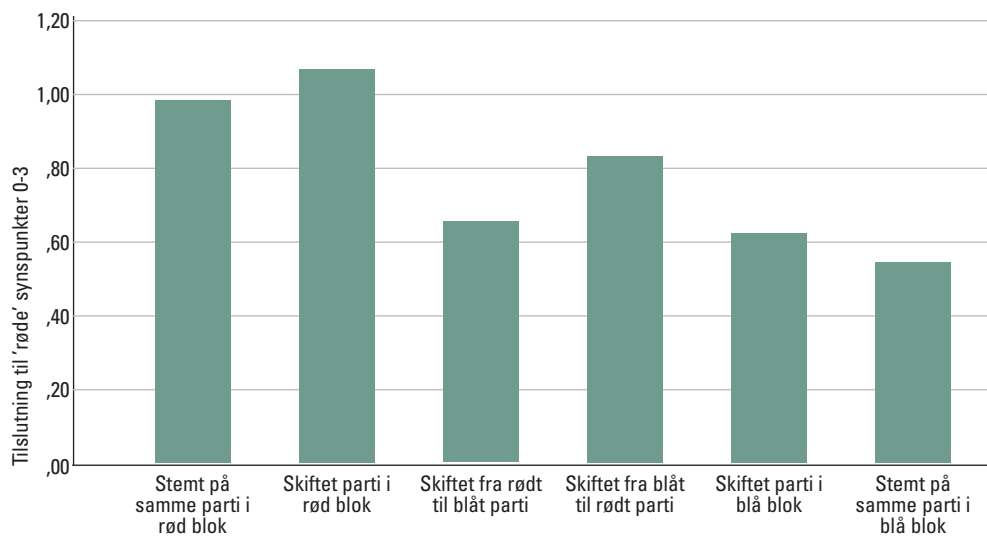
Figur 1A: Gennemsnit for fordelingspolitik, opgjort for vælgergrupper.

Figur 2A: Gennemsnit for værdipolitik, opgjort for vælgergrupper.

Figur 3A: Gennemsnit for klimaholdninger, opgjort for vælgergrupper.

REFERENCER

Grundlaget for denne undersøgelse er data, indsamlet i forbindelse med Trygfondens undersøgelse af danskernes oplevelse af trivsel og tryghed. Derfor er det begrænset, hvad der er med at spørge om politik og vælgeradfærd, og derfor er der også grænser for præcisionen i de forskellige pointer. Men sådan er det strengt taget altid, når man laver kvantitative undersøgelser. Så finder man hele tiden ud af, at hvis man bare lige havde haft et spørgsmål om det eller det, så kunne man have fået endnu bedre analyser.

Hvis man er interesseret i en grundigere analyse af folketingsvalget 2019, så skal man læse K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2021). *Klimavalget. Folketingsvalget 2019*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Her har man langt bedre data, og når rundt om flere problemstillinger. Bogen er en del af Det Danske Valgprojekt. Der har gennemført landsdækkende, videnskabelige vælgerundersøgelser efter folketingsvalg siden 1971. Se mere på www.valgprojektet.dk.

Vælgerne orientering efter de bedste holdninger eller efter påvirkning i den bedste retning er behandlet bredt i O. Borre. Afstanden mellem vælger og parti, i J. Andersen, O. Borre, J. Goul Andersen & H. J. Nielsen (1999). *Vælgere med omtanke. En analyse af folketingsvalget 1998*. Systime: Aarhus. Den følges op i K. Thue Nielsen. Partivalg ud fra holdninger – men hvordan? I J. Goul Andersen, J. Andersen, O. Borre, K. Møller Hansen & H. J. Nielsen (red.) (2007). *Det nye politiske landskab. Folketingsvalget 2005 i perspektiv*. Academica: Aarhus.

I forlængelse heraf tales der jævnligt om issue-voting, med henblik på at analysere, hvordan givne emner kan blive centrale dele af vælgerne politiske dagsorden. Se eksempelvis O. Borre. Dynamisk issue voting, i J. Goul Andersen & O. Borre (red.) (2003). *Politisk forandring. Værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*. Systime Academic: Aarhus, F. Hjort. Issue voting ved folketingsvalget 2015. i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København og O. Borre. Tyve år med værdipolitik, i J. Goul Andersen & D. Shamshiri-Petersen (red.) (2016). *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*. Frydenlund Academic: København. En fin, introducerende sammenfatning til de generelle tendenser i vælgerne adfærd findes i B. Fischer-Nielsen & K. Thue Nielsen (2020). *Vælgeradfærd og statistik*. Forlaget Columbus: København.

Når vælgerne har orienteret sig på den politiske scene, kan det munde ud i vælgervandringer. Og stabile vælgere, der ikke kan forestille sig at skifte parti. Emnet er behandlet i eksempelvis D. Shamshiri-Petersen. Partiskiftet – demokratiets styrke og udfordring. I K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Andre bud er D. Shamshiri-Petersen & S. Lund Clement. Blokskiftet, i J. Goul Andersen & D. Shamshiri-Petersen (red.) (2016). *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*. Frydenlund Academic: København og H. J. Nielsen & S. R. Thomsen. Vælgervandringer. I J. Goul

Andersen & O. Borre (red.) (2003). *Politisk forandring. Værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*. Systime Academic: Aarhus. Her kan man også finde materiale om de sociale dimensioner i de forskellige vælgergrupper, og oplysninger om deres politiske interesse og engagement.

Fænomenet partitilhængere er behandlet i O. Borre. Partiidentifikation, i J. Andersen, O. Borre, J. Goul Andersen & H. J. Nielsen (1999). *Vælgere med omtanke. En analyse af folketingsvalget 1998*. Systime: Aarhus.

Partisystemets dimensioner, med fordelingspolitik og værdipolitik blev taget op af Ole Borre i O. Borre. Gammel og ny venstre-højre ideologi, i J. Andersen, O. Borre, J. Goul Andersen & H. J. Nielsen (1999). *Vælgere med omtanke. En analyse af folketingsvalget 1998*. Systime: Aarhus. Det er siden blevet behandlet mere eller mindre grundigt i forbindelse med alle valg. En oversigt over 2000'erne findes i J. Andersen. Vælgerne 2001-2010 – stabilitet, dynamik og skæve vinkler, pp 19-33 i Økonomi & Politik. 84(3). 2011.

Der er to centrale holdningsmæssige knudepunkter for vælgerne, når man taler om dimensioner i det politiske univers. Det første er velfærd og velfærdsstaten. Det andet er synet på indvandrere. Vælgerne syn på velfærdsstaten er bl.a. behandlet C. Arndt & C. Jensen. Partivalg og holdninger til velfærdsstaten, i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Tidligere er det også blevet behandlet i J. Goul Andersen. Farligt farvand: Vælgerne holdninger til velfærdspolitik og skatter, i J. Goul Andersen & O. Borre (red.) (2003). *Politisk forandring. Værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*. Systime Academic: Aarhus.

Vælgerne holdninger til indvandring er det andet knudepunkt, og det er bl.a. behandlet i J. P. F. Thomsen. Indvandring som politisk skillelinje blandt 'os', i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. En af de første gange indvandring og folketingsvalg blev behandlet i sammenhæng med de øvrige dimensioner er i J. Andersen. De fremmede som 'sknult' dagsorden, i J. Andersen, O. Borre, J. Goul Andersen & H. J. Nielsen (1999). *Vælgere med omtanke. En analyse af folketingsvalget 1998*. Systime: Aarhus. Det er så siden blevet behandlet i de efterfølgende valganalyser. Se også J. Goul Andersen. Er flygtningekortet altid en vindersag for blå blok? Holdninger til indvandrer- og flygtningepolitikken, i J. Goul Andersen & D. Shamshiri-Petersen (red.) (2016). *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*. Frydenlund Academic: København.

I denne analyse argumenteres der for, at der er en ny dimension i vælgerne politiske univers, der ikke følger nogle af de ovennævnte. Det er deres holdninger til klima og miljø, og de globale udfordringer, de repræsenterer. De er tidligere blevet berørt i bl.a. J. Goul Andersen. Miljøpolitisk tilbageslag i 2011, i J. Goul Andersen & D. Shamshiri-Petersen (red.) (2016). *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*. Frydenlund Academic: København. Og det er det centrale tema i analysen af folketingsvalget 2019, i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2021). *Klimavalget. Folketingsvalget 2019*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Her diskuteres det også, om der er tale om en

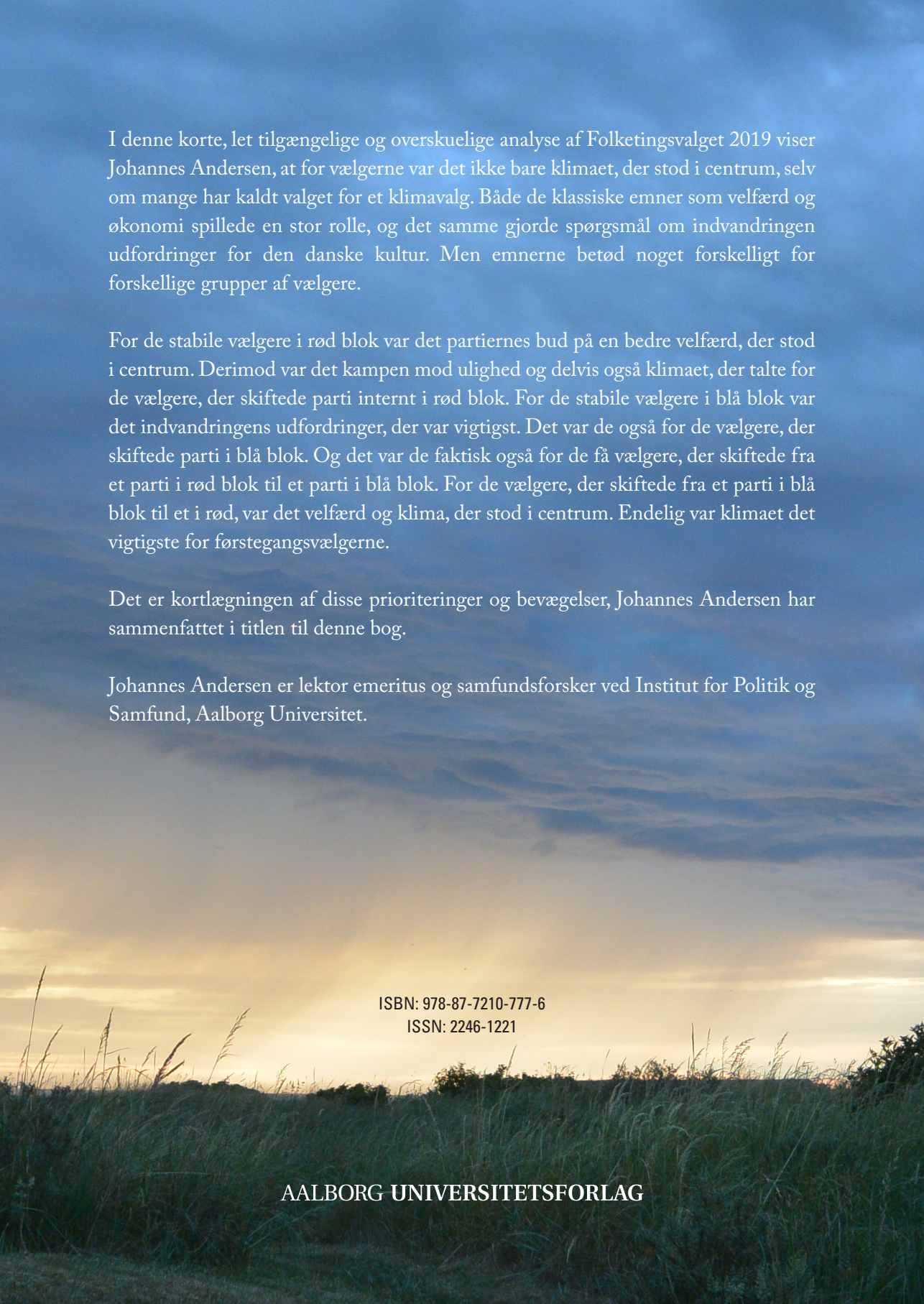
ny dimension, eller om holdninger til klimaudfordringer indskrives sit i den værdipolitiske dimension.

Vælgernes syn på politikere er et tilbagevendende emne. Senest behandlet i J. Andersen. Mangelende tillid til politikere – økonomisk usikkerhed, politisk uenighed eller generel afmagt?, i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Her berøres vælgernes fremmedgørelse også. Den er tidligere blevet behandlet i O. Borre. Politisk kompetencefølelse, i J. Andersen, O. Borre, J. Goul Andersen & H. J. Nielsen (1999). *Vælgere med omtanke. En analyse af folketingsvalget 1998*. Systime: Aarhus. Se også J. Andersen. Vælgerne, politikerne og demokratiet, i J. Goul Andersen & D. Shamshiri-Petersen (red.) (2016). *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*. Frydenlund Academic: København

Førstegangsvælgere er en gruppe, der altid har tiltrukket sig særlig opmærksomhed. Først og fremmest fordi denne gruppe er ny, og derfor ved man aldrig helt, hvordan de unge vælgere stemmer. Det er bl.a. behandlet i Y. Bhatti, m.fl. Valgdeltagelsen, i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Tidligere er den blevet behandlet med et generationsperspektiv og socialiseringsperspektiv i J. Andersen. Far, mor og børn. Partivalg og politisk socialisering, i J. Goul Andersen & O. Borre (red.) (2003). *Politisk forandring. Værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*. Systime Academic: Aarhus.

Vælgernes syn på politikere og partiledere er et emne, det har været vanskeligt for alvor at få has på. Betyder de noget, eller gør de ikke. Se mere i R. Stubager & K. Møller Hansen. 'Præsidentvalget' og troværdigheden, i K. Møller Hansen & R. Stubager (red.) (2017). *Oprør fra udkanten. Folketingsvalget 2015*. Jurist- og Økonomforbundets forlag: København. Se også J. Andersen & O. Borre. Partiledere gør en forskel, i J. Goul Andersen, J. Andersen, O. Borre, K. Møller Hansen & H. J. Nielsen (red.) (2007). *Det nye politiske landskab. Folketingsvalget 2005 i perspektiv*. Academica: Aarhus.

Alle de nævnte tekster indeholder henvisninger til flere kilder om emnerne.

I denne korte, let tilgængelige og overskuelige analyse af Folketingsvalget 2019 viser Johannes Andersen, at for vælgerne var det ikke bare klimaet, der stod i centrum, selv om mange har kaldt valget for et klimavalg. Både de klassiske emner som velfærd og økonomi spillede en stor rolle, og det samme gjorde spørgsmål om indvandringen udfordringer for den danske kultur. Men emnerne betød noget forskelligt for forskellige grupper af vælgere.

For de stabile vælgere i rød blok var det partiernes bud på en bedre velfærd, der stod i centrum. Derimod var det kampen mod ulighed og delvis også klimaet, der talte for de vælgere, der skiftede parti internt i rød blok. For de stabile vælgere i blå blok var det indvandringens udfordringer, der var vigtigst. Det var de også for de vælgere, der skiftede parti i blå blok. Og det var de faktisk også for de få vælgere, der skiftede fra et parti i rød blok til et parti i blå blok. For de vælgere, der skiftede fra et parti i blå blok til et i rød, var det velfærd og klima, der stod i centrum. Endelig var klimaet det vigtigste for førstegangsvælgerne.

Det er kortlægningen af disse prioriteringer og bevægelser, Johannes Andersen har sammenfattet i titlen til denne bog.

Johannes Andersen er lektor emeritus og samfundsforsker ved Institut for Politik og Samfund, Aalborg Universitet.

ISBN: 978-87-7210-777-6

ISSN: 2246-1221

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG